

Možnosti prevence rizikového chování v prostředí internetu u dětí předškolního věku.

Mgr. Vendula Lenhartová

Diplomová práce
2021

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Mgr. Vendula Lenhartová**
Osobní číslo: **H19104**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Pedagogika předškolního věku**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Možnosti prevence rizikového chování v prostředí internetu u dětí předškolního věku.**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury o problematice rizikového chování dětí předškolního věku.

Teoretické vymezení hlavních pojmů zaměřených na nebezpečí zneužívání sociálních sítí, počítačových aplikací směrem k dítěti předškolního věku.

Zpracování výzkumných otázek, výzkumného problému a cílu výzkumu.

Realizace výzkumu v kvantitativním designu s využitím strukturovaného dotazníku pro učitele mateřských škol.

Prezentace závěru výzkumu a doporučení pro práci s dětmi předškolního věku v prostředí internetu.

Forma zpracování diplomové práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Dočekal, D., Müller, J., Harris, A., & Heger, L. (2019). *Dítě v síti: manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha: Mladá fronta.
- Esnault, L. (2008). *Web-based education and pedagogical technologies: solutions for learning applications*. Hershey: IGI Publishing.
- Kalaš, I. (2013). *Premeny školy v digitálnom veku*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo - M​ladá letá.
- Majerčíková, J., Kasáčová, B., & Kočvarová, I. (2015). *Předškolní edukace a dítě: výzvy pro pedagogickou teorii a výzkum*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií.
- Matějček, Z. (2013). *Co, kdy a jak ve výchově dětí* (Vyd. 6). Praha: Portál.

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Roman Božik, Ph.D.**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání diplomové práce: **7. října 2020**
Termín odevzdání diplomové práce: **23. dubna 2021**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

L.S.

---

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 27. listopadu 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 19. 4. 2021

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydávající zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jim dosažených v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolnosti až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělků dosažených školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá možnostmi prevence rizikového chování v prostředí internetu u dětí předškolního věku. Cílem teoretické části práce je představit problematiku rizikového chování v prostředí internetu u dětí předškolního věku a sumarizovat poznatky o digitálních aplikacích sloužících k prevenci rizikového prostředí. Při zpracování teoretické části práce byla použita rešeršně kompilační metoda. Cílem praktické části práce je zmapovat využívání digitálních technologií v mateřské škole k prevenci rizikového chování v prostředí internetu u dětí předškolního věku. Praktická část práce byla realizována prostřednictvím kvantitativního výzkumného designu, formou dotazníkové šetření. Jako doplňková výzkumná metoda byla použita obsahová analýza školních řádů a programu prevence sociálně patologických jevů. V závěru práce jsou představeny výsledky výzkumu.

Klíčová slova: rizikové chování v prostředí internetu, digitální technologie ve vzdělávání, preventivní programy pro předškolní vzdělávání.

ABSTRACT

The thesis deals with the possibilities of prevention of risky behavior in the internet environment for preschool children. The aim of the theoretical part of the thesis is to introduce the issue of risky behavior in the internet environment for preschool children and to summarize knowledge about digital applications used to prevent risky environments. The research compilation method was used in the processing of the theoretical part of the work. The aim of the practical part of the work is to map the use of digital technologies in kindergarten to prevent risky behavior in the internet environment for preschool children. The practical part of the work was realized through quantitative research design, in the form of a questionnaire survey. As an additional research method, the content analysis of school rules and the program of prevention of social pathological phenomena was used. At the end of the work, the results of the research are presented.

Key words: risky behavior in the internet environment, digital technologies in education, preventive programs for preschool education.

Ráda bych poděkovala za podporu při psaní diplomové práce, cenné a odborné rady, připomínky, konzultace, zapůjčení a doporučení odborné literatury panu PhDr. Romanu Božikovi, Ph.D.

„Tajemství úspěchu v životě není dělat, co se nám líbí, ale nalézt zalíbení v tom co děláme.“

T. A. Edison

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 DÍTĚ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	13
1.1 VÝVOJ DÍTĚTE V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU	13
1.2 PREPRIMÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	14
1.2.1 Předškolní pedagogika	16
1.3 KURIKULUM PREPRIMÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V ČR	16
1.3.1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání	16
2 DIGITÁLNÍ TECHNOLOGIE	18
2.1 TYPY TECHNOLOGIÍ.....	18
2.1.1 Stolní počítače a notebook	18
2.1.2 Moderní mobilní dotyková zařízení	19
2.2 INTERNET	20
2.3 SOCIÁLNÍ SÍTĚ	21
2.3.1 Facebook	23
2.3.2 Instagram.....	23
2.3.3 Snapchat	24
2.3.4 TikTok.....	24
2.3.5 YouTube.....	24
2.3.6 Twitter	25
3 PŘEDŠKOLNÍ DĚTI V PROSTŘEDÍ INTERNETU	26
3.1 DÍTĚ VE VĚKU DVOU AŽ PĚTI LET V PROSTŘEDÍ INTERNETU.....	26
3.1.1 Vhodné aplikace pro děti	27
3.1.2 YouTube jako televize dnešních dětí	28
3.2 DÍTĚ VE VĚKU PĚTI AŽ ŠESTI LET V PROSTŘEDÍ INTERNETU	29
3.2.1 Neznámá osoba v prostředí internetu	29
4 RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ A PREVENCE V PROSTŘEDÍ INTERNETU	32
4.1 RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ	32
4.2 PREVENCE V PROSTŘEDÍ INTERNETU	34
5 PROJEKTY A VÝZKUMY PODPORUJÍCÍ PREVENCI RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ V PROSTŘEDÍ INTERNETU	37
5.1 PROJEKT E-BEZPEČÍ.....	37
5.1.1 Využívání mobilního telefonu dětmi	38
5.1.2 Nebezpečí elektronické komunikace I.	38
5.1.3 Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2013	39
5.1.4 České děti a Facebook 2015.....	40
5.1.5 Rodič a rodičovství v digitální éře	40

5.1.6	České děti v kybersvětě.....	41
5.2	RAUBÍŘ RALF A INTERNET.....	42
5.3	TIO	42
5.3.1	TIO a robosvět.....	43
5.3.2	TIO a signál.....	44
5.3.3	TIO a mobil	44
5.3.4	TIO a počítač.....	45
5.3.5	TIO a síť.....	46
5.3.6	TIO a reklama	47
5.3.7	TIO a aplikace	47
II	PRAKTICKÁ ČÁST.....	50
6	PLÁN VÝZKUMU	51
6.1	CÍL VÝZKUMU	51
6.2	METODY VÝZKUMU.....	52
6.2.1	Výzkumný vzorek	52
6.2.2	Příprava a provedení výzkumu.....	52
6.2.3	Dotazník a jeho konstrukce	53
7	VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	54
7.1	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	54
7.2	OBSAHOVÁ ANALÝZA TEXTU	71
7.2.1	Výzkumný soubor	71
7.2.2	Kategorizace.....	71
7.2.3	Výsledky obsahové analýzy	72
8	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	78
8.1	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ, ZODPOVĚZENÍ HYPOTÉZ.....	78
8.2	SHRnutí VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	80
8.4	LIMITY VÝZKUMU	83
	ZÁVĚR	84
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	85
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	88
	SEZNAM OBRÁZKŮ	89
	SEZNAM TABULEK.....	90
	SEZNAM GRAFŮ	91
	SEZNAM PŘÍLOH.....	92

ÚVOD

Předmětem diplomové práce je zmapování možností prevence rizikového chování v prostředí internetu u dětí předškolního věku. V dnešní společnosti 21. století stoupá tendence využívání digitálních technologií a aplikací při každodenních činnostech a jejich dosah je všudypřítomný. Je tedy vhodné se zamyslet, jak posunout tradiční vzdělávání v preprimární edukaci a obohatit vzdělávání o využívání digitálních technologií, které jsou pro děti přirozené a intuitivní. V této práci budou představeny možnosti preventivních programů, zaměřujících se na eliminaci rizikového chování v prostředí internetu, které jsou společně úzce propojeny.

Při výběru práce se projeví snaha autorky propojit poznatky z předešlého magisterského studia v oblasti informačních technologií s poznatky získané během současného studia učitelství pro mateřské školy.

Diplomová práce bude rozdělena na část teoretickou a praktickou.

První kapitola práce se zaměří na dítě předškolního věku, jeho charakteristiky vývoje a oblast preprimárního vzdělávání a jeho zařazení do mezinárodní klasifikace. Druhá kapitola se bude věnovat digitálním technologiím, s kterými přichází do kontaktu jak učitelé mateřských škol, tak i dnešní děti. Pozornost se soustředí i na další prvky, které se týkají digitálních technologií, sociálních sítí a internetu. Třetí kapitola bude pojednávat o propojení předškolního věku a internetu. Kapitola představí doporučení, aplikace a vhodné programy pro práci s dětmi. Další kapitola bude představovat rizika a prevenci v prostředí internetu, s kterými se děti mohou setkat.

Poslední kapitola teoretické části práce představí prevenci v prostředí internetu a vybrané projekty, vhodné pro děti předškolního věku a možnosti jejich využití učitelkami v mateřské škole při vzdělávání a bude seznamovat s výzkumy zabývající se danou problematikou. Při zpracování teoretické části práce bude využita rešerše českých i zahraničních publikací, včetně online zdrojů.

Praktické část práce se zaměří na výzkum prevence rizikového chování v prostředí internetu prostřednictvím kvantitativního výzkumného designu dotazníkového šetření a bude zde využívána doplňující výzkumná metoda obsahové analýzy školních řádů a dokumentu prevence sociálně patologických jevů.

V závěru práce budou zpracovány výsledky výzkumného šetření míra ověření hypotéz a limity výzkumu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DÍTĚ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Vývoj dítěte předškolního věku je dynamický a neustálý. V této kapitole se zabývám vymezením základních pojmů, týkajících se vývoje dítěte, zařazení preprimárního vzdělávání do systému věd a mezinárodní klasifikaci.

1.1 Vývoj dítěte v předškolním věku

Vývoj u každého člověka probíhá kontinuálně, u dětí vývoj a pokroky ve vývoji zaznamenáváme více, jsou viditelnějšího rázu a v menším časovém období se těchto změn ve vývoji uskuteční mnoho. Postupné změny jsou viditelné ve všech oblastech biologické, psychické i sociální. Při vývoji probíhají dva vzájemně propojené procesy – zrání a učení. (Matějček, 2013)

Zrání

Vágnerová (2012, s. 21) „Definuje proces zrání jako funkci určitého programu genotypu, který se projevuje zákonitou posloupností vývojových změn.“ U zrání se individuální rozdíly ve vývoji projevují různorodou rychlostí a aktuální úrovní konkrétních variant. Aby dítě bylo připraveno k učení, je pro něj zrání důležitým krokem k rozvoji různých psychických vlastností.

Učení

Vágnerová (2012, s. 21) uvádí učení jako „proces, který se ve vývoji projevuje určitou, přetrvávající změnou psychických procesů a vlastností, navozenou účinkem zkušenosti.“ Podnětné prostředí je jednou z podmínek pro to, aby učení bylo smysluplné. U učení se projevuje působení sociálního prostředí, které poskytuje podněty určitého typu.

Z psychologického hlediska je v tomto období důležitým mezníkem překračování vlastních hranic svého nejbližšího rodinného kruhu a přidávání nového významného prvku a to ve vztahu k druhým dětem, vrstevníkům. Děti se začínají postupně rozvíjet a učit a spolupracovat, objevují své pro-sociální vlastnosti, mezi které patří obětavost, tolerance, soucit, soustrast a solidarita. Postupně také vznikají základy přátelství s kamarády z mateřské školy. (Matějček, 2013)

Mezi tři hlavní oblasti psychického vývoje můžeme zařadit.

1. Biosociální vývoj

Biosociální vývoj zahrnuje tělesný vývoj a proměny s tímto vývojem spojené. Zabývá se faktory, které tělesný vývoj ovlivňují, jedná se např. o sociokulturně podmíněný postoj k lidskému tělu a jeho vývojovým proměnám. (Vágnerová, 2012)

2. Kognitivní vývoj

Do kognitivního vývoje zařazujeme všechny psychické procesy, které se spolupodílejí na lidském poznávání. Jedná se o kompetence, které člověk využívá pro myšlení, rozhodování a učení. Tato složka lidské psychiky, je ovlivněna různými faktory, např. vzděláváním. (Vágnerová, 2012)

3. Psychosociální vývoj

Psychosociální vývoj zahrnuje proměny způsobu prožívání, osobnostních charakteristik a mezilidských vztahů. Velkou mírou jej ovlivňují vnější faktory, jako je působení rodiny a působení sociálních a vrstevnických skupin. (Vágnerová, 2012)

Poznávání v předškolním věku se zaměřuje na okolní svět a pravidla, která v tomto světě platí. Typické znaky tohoto myšlení lze vyjádřit v čtyřech bodech a to egocentrismu, magičnosti, fenomenismu a absolutismu. (Vágnerová, 2012)

1.2 Preprimární vzdělávání

Preprimárním vzděláváním je definované jako počáteční stupeň organizované výuky, které je určeno především k tomu, aby děti raného věku začaly navštěvovat prostředí školního typu, převážně se jedná o mateřskou školu. Mezinárodní klasifikace preprimárního vzdělávání je na úrovni ISCED 0.

Za preprimární program vzdělávání se rozumí takové vzdělávání, které probíhá ve škole nebo mimo rodinu. Do preprimárního vzdělávání se zařazuje také vzdělávání organizované pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami, které může být poskytováno také např. v nemocnici nebo ve školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, kdy v těchto případech nelze určit horní věková hranice. (Průcha a kol., 2016) V České republice se setkáváme především s pojmenováním předškolní vzdělávání, předškolní výchova nebo předškolní edukace. (Majerčíková, Kasáčová & Kočvarová, 2015).

Preprimární vzdělávání je zpravidla určeno pro děti, které dosáhly věku tří let. Horní věková hranice je určena dosažením typického věku a nástupu k primárnímu vzdělávání. V České republice se jedná o věk 6 let. Pro ucelený mezinárodní systém označování preprimárního vzdělávání vznikla mezinárodní klasifikace s označením ISCED, která se skládá ze

šestistupňové škály a předškolní vzdělávání je zde označováno indexem 0. (Opravilová, 2016)

ISCED (International Standard Classification of education) je mezinárodní norma pro klasifikaci a srovnávání národních vzdělávacích systémů různých zemí, která byla přijata členskými státy UNESCO, včetně České republiky.

Mezinárodní standartní klasifikace vzdělávání ISCED:

- ISCED 0 – preprimární vzdělávání
- ISCED 1 – primární vzdělávání
- ISCED 2 – nižší sekundární vzdělávání
- ISCED 3 – vyšší sekundární vzdělávání
- ISCED 4 – postsekundární vzdělávání
- ISCED 5 – první stupeň terciálního vzdělávání
- ISCED 6 – druhý stupeň terciálního vzdělávání

Vzdělávací programy, které jsou zařazeny v České republice v programu ISCED 0:

- Mateřská škola.
- Speciální mateřská škola.
- Přípravný stupeň (pomocné školy).
- Přípravný ročník speciální základní školy a zvláštní školy.
- Přípravná třída pro děti ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí. (Průcha a kol., 2016)

V těchto vzdělávacích programech, kde se odehrává preprimární vzdělávání musí být splněna kvalifikační hlediska, jedná se o následující hlediska: výchovný charakter programu, škola nebo jiné zařízení mimo rodinu, minimální věk dětí, o které zařízení pečuje, horní věková hranice dětí a kvalifikace pedagogických pracovníků. (Opravilová, 2016)

Úroveň ISCED 0 se dle Průchy et al. (2016) rozděluje na dvě kategorie:

Kategorie ISCED 01 je definována jako rozvoj vzdělávání v raném dětství, určené výhradně pro děti ve věku 0-3 roky.

Kategorie ISCED 02, kterou definuje jako preprimární vzdělávání obvykle pro děti od 3 let do věku nástupu do primárního vzdělávání. (Průcha a kol., 2016)

1.2.1 Předškolní pedagogika

Předškolní pedagogika jako jedna z oblastí pedagogiky, jako vědy má za cíl zkoumat proces rozvoje osobnosti dítěte v procesu preprimárního vzdělávání především ve výchovném prostředí mateřských škol. Zabývá se otázkami výchovy a vývoje dítěte předškolního věku. Objasňuje podstatu celého procesu předškolní výchovy a důraz klade na uspokojení rozumových a sociálních schopností a dovedností dítěte uskutečňovaných v podmínkách rodinné a předškolní výchovy. (Matějček, 2013)

Pedagogika mateřské školy aplikuje osobnostně orientovanou výchovu. Pedagogika mateřské školy je zaměřena na empirické poznávání dítěte, na čemž optimalizuje rozvoj kompetencí dítěte. Dále popisuje zaměření, funkce a charakter mateřské školy a zároveň vysvětluje souvislosti společensky-historického vývoje mateřské školy. Zaměřuje se na analýzu postavení mateřské školy jako instituce preprimárního vzdělávání ve školském systému a v procesu celoživotního vzdělávání. (Matějček, 2013)

1.3 Kurikulum preprimárního vzdělávání v ČR

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, zavedl společně s kurikulární politikou zformulovanou v Národním programu rozvoje vzdělávání České republiky, systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání dětí, žáků a studentů zpravidla od 2 do 19 let. Kurikulární dokumenty jsou ve dvou úrovních, jedná se o úroveň státní a školní. (Dandová & Splavcová, 2018)

1.3.1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) je dokument, který je veřejný a závazný pro předškolní vzdělávání. RVP PV vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Názorně ukazuje vzdělanostní základ a na tento základ navazují další etapy povinného a následujícího vzdělávání. Dokument pomáhá realizovat vlastní školní vzdělávací programy.

Podoba RVP PV odpovídá předškolnímu vzdělávání a vývojové úrovni předškolních dětí. Obsahuje členění do pěti vzdělávacích oblastí:

- Dítě a jeho tělo.
- Dítě a jeho psychika.
- Dítě a ten druhý.
- Dítě a společnost.
- Dítě a svět. (RVP PV, 2018)

Jednotlivé vzdělávací oblasti zahrnují propojené kategorie, jak uvádí Syslová (2015):

- Dílčí cíle – hlavním úkolem je vyjádřit, co má pedagog během předškolního vzdělávání u dítěte pozorovat.
- Vzdělávací nabídka – vybírá cíle, které pomohou k dosahování výsledků při důrazu na vhodně koncipovanou činnost.
- Očekávané výstupy – jedná se o naplnění kompetencí, které dítě dosahuje při ukončení předškolního vzdělávání.
- Možná rizika – pomáhá pedagogům přecházet a vyvarovat se rizikům, které by mohli nastat. (Syslová, 2015)

2 DIGITÁLNÍ TECHNOLOGIE

Pojem digitální technologie a pojem multimédia jsou jedním z nejfrekventovanějších pojmů 21. století. Nejen pojem, ale také jejich využívání je na každodenním pořádku většiny civilizované populace. Pojem digitální vychází z anglického slova *digital* a jedná se o signál, který nabývá omezené množství hodnot, kdy digitální technologie pracují s hodnotami ano/ne a hodnotami 1/0.

Lidé využívají primárně digitální technologie ve třech základních oblastech, jedná se o práci, zábavu a vzdělávání. V práci se může jednat o videokonferenci, telefonické hovory, komunikace prostřednictvím e-mailu a sociálních sítí a mnoho dalšího spojeno s konkrétní náplní práce. V oblasti zábavy se můžeme bavit o využití digitálních technologií ve volném čase pro hraní her, spojení s přáteli, čtení knih prostřednictvím e-publikací, čtení článků, aj. Oblast vzdělávání je také úzce propojena s digitálními technologiemi, ať už se jedná o distanční vzdělávání, kdy děti komunikují prostřednictvím technologií, vyhledávání pomůcek, knih, práce s internetem, komunikace s učiteli a spolužáky a využívání aplikací pro vzdělání a zábavu. (Neumajer, Rohlíková & Zounek, 2015)

Neustálý dynamický rozvoj informačních a komunikačních technologií, přináší do oblasti vzdělávání nové nástroje a technologie. Tempo těchto změn je velmi rychlé a dotýká se nejen dospělých, ale také dětí, u nichž vnímáme technologie jako něco co je jim přirozené, „vrozené“ a toto využívání při výchově a vzdělávání je součástí životů nás všech. (Vlčková, 2012).

2.1 Typy technologií

Tato podkapitola pojednává o nejvyužívanějších digitálních technologiích, které dnešní moderní společnost používá.

2.1.1 Stolní počítače a notebook

K pojmu počítač se váže asociace se stolním počítačem, kdy se jedná o počítač, který je na jednom místě, je tedy nepřenositelný nebo proběhne asociace s pojmem notebook (osobní počítač), kdy se jedná o přenosný počítač. V dnešní době, je tento pojem, velmi propojen také s každodenními činnostmi a již si lidé ani neuvědomují, kde všude počítače jsou a jak jim pomáhají. Nachází se všude kolem nás, potkáváme se s nimi v automobilech, mobilních zařízeních, automatických pračkách, mikrovlnných troubách atd. Počítače se dají rozdělit na

dva základní typy, a to počítače analogové – které zpracovávají data a počítače číslicové, které zpracovávají digitální data. (Neumajer, Rohlíková & Zounek, 2015)

2.1.2 Moderní mobilní dotyková zařízení

Stolní počítače jsou postupně nahrazovány spíše mobilními dotykovými zařízeními, které mají velkou výhodu v intuitivním ovládní, jejich přenosnosti a možnosti je mít stále u sebe, tato doba odklonu od stolních počítačů, je označována za post éru PC. Neumajer, Rohlíková & Zounek (2015) uvádí hlavní charakteristické rysy moderních mobilních dotykových zařízení:

- Rychlý start, schopnost být neustále v pohotovosti.
- Využívání cloudových uložišť.
- Dotykové ovládní.
- Zvětšující se možnost senzorů.
- Kompaktnost a vysoká mobilita.
- Téměř permanentní připojení k síti.
- Častá výměna dat na pozadí, tzv. synchronizace.
- Možnost spouštění aplikací. (Neumajer, Rohlíková & Zounek, 2015)

K oblíbenosti mobilních zařízení také přispělo jejich intuitivní dotykové ovládní, které doplňuje nebo zcela nahrazuje tradiční ovládní počítačů. Ovládat dotyková zařízení je možné několika způsoby:

- Dotykem prstu – toto ovládní pomocí prstu je bez nutnosti držet jakékoliv zprostředkující zařízení.
- Dotykovými gesty – tahy na displeji je možné provést jedním nebo více prsty.
- Stylem – jedná se o ovládní pomocí dotykového pera s nepíšícím hrotem.
- Hlasem – některá zařízení je možné ovládat hlasovými pokyny, díky schopnosti zařízení rozpoznat hlas uživatele. (Neumajer, Rohlíková & Zounek, 2015)

Interaktivní tabule

Interaktivní tabuli nalezneme ve všech typech škol, její rozmach nastal okolo roku 2010. Na trhu se nachází velké množství interaktivních tabulí od jednoduchých až po složitější systémy.

Důležité je s tabulí umět vhodně pracovat a naplnit tak její potenciál ze sta procent. Dítě na interaktivní tabuli manipuluje s objekty, pokud je dobře nastavena a program je vhodně připraven. S objekty na tabuli je možné pohybovat speciálním perem nebo prsty. Ovládat lze samotný software zařízení, popisovat, skládat, hledat, malovat, třídit, upravovat hudbu, atd. Možností s interaktivní tabulí je mnoho. Negativem interaktivní tabule je časová náročnost přípravy programu a práce učitele, který musí dané práci s interaktivní tabulí rozumět. (Kalaš, 2013)

2.2 Internet

Pojem internet je obsáhlý pojem, jedná se o hlavní platformu digitálního světa a nových médií. Samotné slovo internet pochází z mezinárodní předpony inter (v překladu mezi) a slova net (network, v překladu síť). Jeho dostupnost bereme v 21. století za automatickou, je interaktivní, dostupný, nabízí nespočet propojení s ostatními médii a setkáváme se s ním každý den v různých aplikacích, přístrojích, domácích spotřebičích apod.

Internet má několik podob od klasického webu, který má omezenou interaktivitu, ale klasický web se stal tak masově rozšířený. Před touto dobou nemělo žádné médium trvalý charakter – až do éry internetu, který je trvalý a aktuální. Jak uvádí Pavlíček (2010): Výhody webu jsou aktuální reakce na probíhající dění a současné zachování v čase.

Kalaš (2013) uvádí: Internet je celosvětový systém navzájem propojených počítačových sítí, ve kterých mezi sebou komunikují pomocí rodiny protokolů TCP/IP. Společným a hlavním cílem všech lidí využívaných internet je bezproblémová komunikace.

Internetové formy komunikace

Mezi nejdůležitější formy internetu řadíme internetovou komunikaci, kdy se jedná o snadnou komunikaci s globálním rozšířením s nízkými náklady. Dostupnost a jednoduchost tvoří z internetu nejrozšířenější médium komunikace. Komunikace se odehrává v několika platformách. Většina je soustředně do webových stránek, internetových katalogů, internetových vyhledávačů, elektronické pošty, telefonování přes internet – jeden z nejrozšířenějších programů pro tento druh internetové komunikace je program Skype a v neposlední řadě, dnes jedna z nejrozšířenějších platform internetu je komunikace prostřednictvím sociálních sítí. (Pavlíček, 2010)

2.3 Sociální sítě

Dle sociologie je sociální síť definována jako propojená skupina lidí, kteří se navzájem ovlivňují, přičemž mohou (ale nemusí) být příbuzní. Sociální síť se tvoří na základě společných zájmů, rodinných vazeb nebo z jiných více pragmatických důvodů, jako je např. ekonomický, politický či kulturní zájem.“ (Pavlíček, 2010)

V oblasti technologií a prostředí internetu se sociální sítě rozumí systém, který vytváří a udržuje vzájemně propojené kontakty přátel. Uživatelé v prostředí sociálních sítí charakterizují svou osobnost a předávají informace ostatním uživatelům, ať už veřejně nebo soukromě pouze osobám, které si předem vybrali. Lidé tedy vzájemně komunikují a vytváří si svou vlastní virtuální komunitu, virtuální přátele nebo virtuální vztahy. Sociální sítě umožňují také nahlížet přátelům, do jejich vybraných přátel, publikovat fotografie, videa a alba, prezentovat své výsledky a neúspěchy, podporovat své oblíbené podniky, kluby, sportovní týmy, a mnoho dalšího. Lidé udržují kontakt a sdílí informace prostřednictvím sociálních sítí s lidmi z celého světa nebo třeba ze sousedy. Pavlíček (2010) uvádí přenos sociálních sítí do digitálního prostředí je provázán prostředím z reálného světa.

Jedná se o nejpoužívanější internetovou službu založenou na webových technologiích. Primární účel je ke komunikaci mezi uživateli, kteří si vytvoří v rámci této sítě veřejný nebo polo-veřejný profil uživatele. Dále je možné propojovat jednotlivé uživatele v rámci sítě a zobrazit a procházet seznam uživatelů. Vytvoření profilu na sociálních sítích je jednoduchou záležitostí, kterou ovládají i děti mladšího školního věku, jejichž věk ovšem nesplňuje minimální věkovou hranici pro využívání sociálních sítí. (Pavlíček, 2010)

Společné vlastnosti sociálních sítí

- Obsah sociálních sítí utvářejí samo uživatelé
- Sociální sítě umožňují vytvářet sociální vazby, např. spojovat se s přáteli, followery, atd.
- Sociální sítě obsahují velké množství osobních a citlivých informací, které o sobě zveřejňují a šíří sami uživatelé.
- Sociální sítě podporují jednoduché a efektivní sdílení informací. (České děti a Facebook, 2015)

V roce 2019 proběhl výzkum v oblasti chování dětí na internetu a zabýval se tím, jak tráví české děti čas na internetu. Respondenti v tomto výzkumu byli děti ve věkovém rozmezí 7-17 let. Respondenti byli rozděleny na dvě zkoumané skupiny, jednalo se o děti mladší 13 let a děti neboli spíše mladistvé nad 13 let. Závěry výzkumu ukazují, že více než polovina (52%) dětí mladších 13 let navštěvuje sociální sítě, i když nesplňují věkový limit pro jejich používání. Dále se ve výzkumu ukázalo, že děti tráví na internetu převážně čas zábavou, vyhledáváním různých videí na YouTube, poté následují sociální sítě Facebook a Instagram a velký nárůst oblíbenosti sociální sítě TikTok (28%), který aktivně používají děti ve věku 10-11 let. (České děti v kybersvětě, 2019)

Problémem u sociálních sítí je v umístění informací, kdy uživatelé mají pocit, že jsou jejich osobní data a údaje o nich v bezpečí a chráněné, ale jedná se o veřejný prostor a k vkládaným informacím se dříve nebo později může dostat někdo nepovolaný. Dostupnost a používání sociálních sítí je zdarma, ovšem je důležité si uvědomit, že každý, kdo je používá „platí“ svými daty a ztrátou svého soukromí. (Dočekal, et al. 2019)

České děti na Facebook (2015. s. 3) uvádí jako pozitiva sociálních sítí:

- *Sociální sítě umožňují navazovat mezilidské kontakty.*
- *Sociální sítě jsou nástrojem pro překonání sociální izolace.*
- *Sociální sítě umožňují realizovat reklamu s přesným cílením na cílovou skupinu.*
- *Sociální sítě jsou zdrojem poučení.*
- *Sociální sítě jsou zdrojem zábavy.*

České děti na Facebook (2015. s. 3) představují také negativa sociálních sítí:

- *Sociální sítě obsahují velké množství zneužitelných údajů*
- *Sociální sítě umožňují snadno, rychle a anonymně realizovat kyberšikanu, sexuální útoky na děti, kyberstalking, atd.*
- *Sociální sítě umožňují realizovat internetové podvody*
- *Sociální sítě mají úzkou vazbu na majetkovou kriminalitu.*
- *Pro potřeby sociálních sítí často vznikají nebezpečné technologie, např. automatické označování obličejů na fotografiích, sociální sítě se stávají terčem internetových útoků vedoucích k úniku osobních údajů.*

2.3.1 Facebook

Facebook je sociální síť, která byla spuštěna v roce 2004 jako systém pouze pro studenty Harvardské univerzity. Byl založen studenty Markem Zuckerbergem, Moskovitzem, Hughesem a Severinem. V roce 2005 se ovšem postupně rozšiřoval na ostatní vysoké školy v USA a Evropě, později pro firmy a širokou veřejnost. V současné době se jedná o jednu z nejpoužívanějších sociálních sítí s 2,4 miliardy lidmi po celém světě a 5,5 miliony uživatelů z České republiky. (Holzman, 2020)

Uživatel Facebooku projde registrací, kdy si vytvoří nový profil. S ostatními uživateli sdílí fotografie, videa, alba, texty, apod. Je možnost také přístupu k aplikacím, vzdělávacím kurzům, školením. Základem sociální sítě jsou přátelé, uživatelé Facebooku. Přátelství na Facebooku je nutné potvrdit vzájemně, aby mohli uživatelé vidět příspěvky a obsah toho druhého. Primárně slouží Facebook k vzájemné komunikaci a interakci mezi uživateli. Facebook je určen pro děti, které dosáhly alespoň 13 roku života. Facebook, může mít jako mobilní aplikaci ve svých chytrých zařízeních a být tak neustále online. (Pavlíček, 2010)

2.3.2 Instagram

Instagram je jednou ze sociálních sítí, která postupně přebrala prvenství nejoblíbenějšímu Facebooku, kdy v roce 2018 začal upadat zájem o sociální síť Facebook po sérii skandálů týkajících se soukromí a nakládání s osobními daty uživatelů. Instagram patří stejně jako Facebook Marku Zuckerbergovi.

Na Instagramu mají uživatelé svůj prostor se založeným osobním profilem nebo účtem, na tento profil nahrávají fotky, videa, odkazy, zveřejňují své příspěvky apod. Hlavním účelem je být v kontaktu s ostatními lidmi a zaujmout svým profilem druhé uživatele, tak aby začali váš účet sledovat. Oblíbenost této sociální sítě vzrostla především po vzniku tzv. „příběhů“ (Stories), které jsou velmi oblíbené mezi dětmi a mladistvými a jejich princip je založený na tom, že příběh vydrží vždy jen 24 hodin a poté se smaže. Instagram má navíc od Facebooku tzv. „hashtag“ – „#“ který pomáhá uspořádat příspěvky podle stejného zájmu. Obliba Instagramu je především na mobilních zařízeních – tabletech a chytrých telefonech.

Výzkum Pew Research z USA, který proběhl v květnu 2018, ukázal, že nejvíce využívanou sociální platformou u mládeže ve věku 13-17 let je Instagram, kdy se jedná o 72% dotazovaných. (Dočekal, et al., 2019)

2.3.3 Snapchat

Snapchat je pouze mobilní sociální sítí a chatovací aplikací, který je oblíbený především mezi mládeží v USA. Před začátkem užívání Snapchatu je nutné vytvořit si vlastní účet, kde je nutné uvést své osobní údaje. Přes Snapchat se posílají fotografie a videa, označované „Snapy“. Doba zobrazení „Snapu“, je nastavena od uživatele a po jednom zobrazení se již více nezobrazí. (Dočekal, et al., 2019)

2019)

2.3.4 TikTok

Je sociální síť, která od svého vzniku v roce 2017 zažívá velký růst popularity a zájem o ně mají čím dál mladší děti již okolo 8-9 let věku. Vznikla přerodem online služby Musical.ly. Princip aplikace TikTok je ve tvoření krátkých hudebních a tanečních videí, které je možné upravit, zpestřit, použít filtry a využít různé úpravy, které TikTok nabízí. Pro zhlédnutí videí, není nutné mít založený účet, v případě že sami chcete vytvářet videa, je nutné účet vytvořit. Po vytvoření účtu je účet automaticky veřejný a volně dostupný, na co je nutné myslet a v rámci ochrany osobních údajů se doporučuje zapnout účet jako soukromý. TikTok obsahuje nejen inspirující, poučná a zábavná videa, ale často se setkáváme s videi, které jsou obsahově nevhodná, urážlivá a agresivní. Tím, že aplikaci využívají i malé děti je o to více důležitá kontrola sledovaného obsahu. (Dočekal, et al., 2019)

2.3.5 YouTube

Platforma YouTube byla založena v roce 2005 zaměstnanci PayPalu a v listopadu roku 2016 prodána společnosti Google, která je také aktuálním vlastníkem. Jedná se o jeden z nejoblíbenějších serverů, jehož primární účel je ve sdílení videí. YouTube umožňuje uživatelům vytvořit si vlastní kanál, kde se sdílí videa se stejným obsahem konkrétní osoba, společnost. Velmi populární jsou také YouTube herní videa, záznamy nebo také online přenosy hudebních koncertů, divadelních vystoupení. Na YouTube se také vyskytují videa, která postrádají logiku – jedná se např. o jedno z nejsledovanějších videí celé historie YouTube a to seriál o rozbalování Kindervajíčka. Kdy toto video vidělo od roku 2018 již přes 6 miliard lidí. Na YouTube vystupují tzv. youtuberi, kterými se dnes chce stát téměř každé dítě, jedná se o osobnosti, které mají své YouTube kanály a na nich vysílají různá videa. Možnost pustit si YouTube je lehce přístupná všem věkovým kategoriím, i těm

nejmladším dětem. Aplikace i webová verze jsou dostupné z mobilních telefonů, tabletů, počítačů, ale také je YouTube již součástí většiny chytrých televizí. (Dočekal, et al., 2019) Podle výzkumu Pew Researche z USA je jedničkou mezi aplikacemi a sociálními sítěmi právě YouTube, které aktivně používá přes 85% mladistvých ve věku 13-17 let, kteří se výzkumu zúčastnili. (Dočekal, et al., 2019)

2.3.6 Twitter

Twitter.com je webová stránka, provozovatelem je soukromá společnost pocházející z Kalifornie. Twitter je blogovací služba, kdy si každý uživatel píše svůj vlastní blog pomocí krátkých vzkazů – tzv. tweetů. Autor své vzkazy zobrazuje na jeho vlastním blogu a odběratelé je vidí. Twitter je možné používat v přenosných zařízeních jako aplikaci nebo v prostředí webového prohlížeče. Je rozšířený mezi českými teenagery. (Dočekal, et al., 2019)

3 PŘEDŠKOLNÍ DĚTI V PROSTŘEDÍ INTERNETU

V současné době děti vyrůstají obklopeny digitálními technologiemi, které na ně míří ze všech stran. Již od útlého věku se děti setkávají s počítači, konzolemi, mobilními telefony, tablety a s řadou dalších zařízení. Dnešní děti se již narodily do světa digitálních technologií a berou jako součást svých životů mobilní telefony, elektronická zařízení, internet a komunikační aplikace jako jsou Facebook, Instagram, Google nebo Wikipedie.

Děti všech věkových kategorií využívají prostředí internetu a online světa, k hrám, pro zábavu, ale především k vzájemné interakci. Jelikož se zařízení za poslední roky výrazně zmenšily svým objemem, je možné je mít neustále v bezprostřední blízkosti (smartphone, tablet, aj.), děti tedy mají možnost být neustále připojeny k online síti. Jak uvádí Ševčíková a kolektiv (2014, s. 20): *“ Z internetu se stává platforma, která umožňuje propojení různých zařízení, jež kdysi bývaly oddělené. “*

3.1 Dítě ve věku dvou až pěti let v prostředí internetu

Jak a zda vůbec displeje z obrazovek a dotykové ovládání, které jsou součástí mobilních dotykových zařízení, ovlivňují vývoj dětského mozku, již zkoumalo mnoho studií, ovšem ani jedna ze studií nepřišla s jednoznačnou odpovědí. Velmi často si tyto studie protiřečí. Např. australský výzkum, který proběhl před pár lety, zkoumal vliv obrazovek na dětský zrak. Podle australského výzkumu způsobují obrazovky krátkozrakost a děti by s ní neměly přijít do dvou let vůbec do styku naopak stejný problém zkoumala toledská univerzita společně s Americkou oftalmologickou akademií a závěrem jejich výzkumu je, že tzv. „modré světlo“ nemá vliv na dětský zrak a jeho vývoj. (Dočekal, et al., 2019)

Problém tkví také v tom, že digitální technologie nejsou s námi delší čas, tak nemáme studie z dlouhodobého hlediska. Některé studie uvádí také, že modré světlo oči stimuluje. Je ovšem důležité střídání činností a nebýt jen u digitálních technologií i vzhledem k tomu, že je potřebné procvičovat zrak komplexně.

Trávení času u digitálních technologií doporučuje Americká pediatrická akademie dětem mladším šesti let, trávit u obrazovek maximálně hodinu denně a s kvalitním obsahem. Je nutné podotknout, že v této studii radí do hodiny denně i televizi nejen tablet atd. Studie také doporučuje dětem do 18 měsíců režim zcela bez obrazovek. V souhrnu řečeno, platí, že čím později se dítě dostane k digitálním technologiím, tím lépe. V této oblasti platí opatrnost a střídmost. (Dočekal, et al., 2019)

Důležité je si uvědomit, že se sice již delší dobu mají děti možnost dívat na televize, tablety, mobily atd., ovšem dříve nebyla, tak rozmanitá nabídka toho, co děti mohou v prostředí internetu dělat, k čemu všemu a jak lehce se dostanou. Dítě má jednoduchý přístup k hrám a YouTube, který má zabudovaný algoritmus, který nabádá k dalším a dalším kliknutím, podobným videím a zájmům uživatele. (Dočekal, et al., 2019)

Ve věku okolo 2 až 5 let je možnost narazit na rizika v prostředí internetu spíše vizuálního charakteru a to vzhledem k tomu, že tyto děti z pravidla neumí číst a psát a tím pádem nekomunikují přes sociální sítě, většinou nehrají hry s cizími lidmi, většinu času v prostředí internetu tráví v prostředí aplikace YouTube a pro hraní her, s rodiči za zády. (Dočekal, et al., 2019)

3.1.1 Vhodné aplikace pro děti

Mezi aplikace, které děti rozvíjí a mají smysl již v tomto věku, můžeme zařadit Minecraft, oblíbený mezi kluky. Minecraft rozvíjí prostorovou představivost, učí děti stavět a vytvářet virtuální svět a je možné ho hrát např. se sourozenci či rodiči. Zájem o něj projevují děti ve věku od 4 let. Minecraft je také „napojen“ na platformu YouTube, kde světoví i čeští hráči této hry dávají své práce v prostředí Minecraft a děti je rádi sledují.

Oblíbené hry, jsou také hry navazující na stavebnici Lego, kdy se může jednat o virtuální stavění z lega – rozvoj představivosti, prostorového uspořádání a orientace. Možnost v rámci této hry je také postavit si postavičky z Lega a s nimi zažívat dobrodružství, starat se o ni – rozvoj představivosti, péče o hračku, starost, úprava. Pro chlapce jsou také vhodné hry jako auta, fotbal, automobilové závody. Dívky mají velmi v oblibě hru s názvem The Sims, kde si staví svůj dům, v kterém virtuální postavy žijí, dům vybavují, zařizují a realizují se. Mezi atraktivní hry v tomto věku také můžeme zařadit Candy Crush, logickou hru, která rozvíjí logické myšlení a jejím úkolem je seřadit do určitých tvarů sladkosti stejné barvy, které poté zmizí z obrazovky. Dále je mezi dětmi oblíbená také strategická hra Clash of Clans. Oblíbená hra je i Angry Birds, kdy cílem hry je získat zpátky svá vejce, která byla ptákům odebrána zlými prasaty. (Dočekal, et al., 2019)

Mnoho aplikací vhodných přímo pro děti, je možné najít v Google Play nebo App Store, při hledání stačí zadat cílovou kategorii, kterou hledáte, a nabídka je rozmanitá. Doporučuje se nejprve, aby si hru vyzkoušel rodič a pokud ho zaujme, nabídne ji dítěti, dítě se rozhodne, zda se mu aplikace nebo hra líbí. Je vhodné také vyhledávat a používat aplikace, které mají

pro děti přínos a edukační charakter – mají něco naučit, ať už se jedná o písmenka, počítání, hudbu, tvary, geometrii, cizí jazyky atd. (Dočekal, et al., 2019)

3.1.2 YouTube jako televize dnešních dětí

Děti se již ve věku dvou až tří let dívají na YouTube, ať už na tabletu nebo počítači. Postupem času dokážou na YouTube sledovat své oblíbené kanály a youtubery hodiny. Je vhodné tuto postupnou „závislost“ u dětí nepodporovat a nabízet jim jiné podněty, popřípadě jim pustit vhodné pohádky, pořady prostřednictvím jiné platformy jako je Netflix, HBO nebo přes televizi. Problémem je u YouTube, které pracuje za pomoci algoritmů, které nabízí podobné obsahy, velmi jednoduše se dítě prokliká k nevhodnému obsahu. (Dočekal, et al., 2019)

Od roku 2019 je k dispozici YouTube Kids, dostupné také v České republice, jedná se o verzi, v které by se neměl objevovat nevhodný obsah. Je tedy přizpůsobena malým dětem a rodiče aplikaci ovládají a sledují obsah. Jako negativní stránku YouTube Kids je možné shledat, že dítě časem pochopí, že se nejedná o pravou verzi YouTube a bude hledat možnosti a způsoby, jak se dostat k oficiální verzi. (Dočekal, et al., 2019)

Důležité je si uvědomit, že se dítě potýká s reklamou na YouTube. V posledních letech došlo, již několikrát k situaci, kdy obsah určený jako vhodný pro děti se prokázal jako nevhodný, navíc do něj bývá často zařazena reklama, kterou děti nerozeznávají. Důležité je dětem vysvětlit, rozdíl mezi reklamou a sledovaným obsahem. Tento obsah, který je napsán jako vhodný pro děti, ale o jeho vhodnosti by se dalo polemizovat, funguje na principu kopie či alternativy oblíbeného pořadu, aplikace nebo programu pro děti. V pokročilejším věku je často YouTube jedno z hlavních zdrojů nevhodného obsahu, často se jedná o fake news, sebepoškození, propagace bulimie a anorexie atd. Dočekal a kolektiv (2019, s. 37) uvádí 10 pravidel pro nejmenší:

1. *„Pamatujte na zdravý poměr online a offline.*
2. *Mobil a tablet nepatří o ložnice.*
3. *Mobil a tablet nepatří ani k jídelnímu stolu.*
4. *Minimálně hodinu před spaním žádné displeje.*
5. *Rozumný denní příděl online zahajte půl hodinou až hodinou, se stoupajícím věkem budete prodlužovat.*

6. *Online čas dávejte jako motivaci, ubírejte jako formu trestu.*
7. *Sledujte, kontrolujte, poslouchajte, co dítě dělá, jak se chová.*
8. *Bedlivě sledujte případné příznaky vzniku závislosti.*
9. *Lelkování a nicnedělání bez přístupu k informacím je pro psychiku dítěte velmi zdravé.*
10. *Společný čas s dítětem je lepší než odložení dítěte k displeji.“*

3.2 Dítě ve věku pěti až šesti let v prostředí internetu

V tomto věku se z části stává prostředí internetu motivačním, jelikož dítě má motivaci k tomu naučit se číst a psát, popřípadě chuť k učení cizích jazyků. Láká ho možnost psát si s kamarády, rozumět návodům k hrám a postupovat dále a více tomuto prostředí rozumět. Česká aplikace Včelka je vhodná k učení se čtení, pro výuku jazyků je možné využít Duolingo nebo Memrise, pro hádání slov je vhodná aplikace PixWords fungující na principu známe hry „oběšenec“ v prostředí Google Play nebo App Store je možné najít řadu vhodných aplikací a možností, jak u dětí rozvíjet čtení, psaní a počítání hravou formou.

Čtení a psaní otvírá dětem prostředí internetu úplně z jiné perspektivy, přináší také velkou řadu rizik. Dítě může začít psát komentáře, které nemusí být vhodné. Nejčastějším rizikem v tomto věku v prostředí internetu není pedofilie, jak by se mohlo zdát, ale prostá zlodějna. Jedná se o lidi, kteří kradou v online prostředí, ve hrách, identitu a mnoho dalšího. Vhodné je dítě naučit již v tomto věku základní pravidla toho, co není vhodné na internet umístit, jako je telefonní číslo. (Dočekal, et al., 2019)

3.2.1 Neznámá osoba v prostředí internetu

Dítě ve věku pěti až šesti let je vhodné již lehce „strašit“ cizím člověkem. Dříve bylo automatické, že rodiče strašili své děti, ať si dají pozor a na ulici se s nikým koho neznají, nebaví, neberou si od něj cizí věci, nenedávají s ním do auta atd. Dnešní doba je o něco těžší v tom, že rodiče jsou nutni upozornit děti nejen na nebezpečí reálné ale také digitální, které na ně číhá v prostředí internetu. Úkolem rodiče nebo také učitele, je děti vést k tomu, že kdo se může, zdát v prostředí internetu kamarádem nemusí, tak být, identita v prostředí internetu může být dlouho skrytá a z kamaráda se může vyklubat někdo úplně jiný. Je nutné upozornit, že pokud pošle někdo fotku, nemusí, tak vypadat. Když si vykládají o společných zájmech, nemusí mít společné zájmy. (Dočekal, et al., 2019)

Dočekal a kolektiv (2019, s. 40) charakterizuje body, které je vhodné naučit děti o cizích osobách na internetu:

- *„Nepovídej si s cizími lidmi.*
- *Neříkej cizím lidem nic o sobě ani o rodičích.*
- *Nikdy s cizími lidmi z internetu nikam nechod’.*
- *Nedávej si cizí lidi do přátel na Facebook.*
- *Nikomu neříkej své telefonní číslo.*
- *Pokud potkáš někoho podivného, řekni to rodičům.*
- *Nikdy nikomu neposílej vlastní fotky či videa.*
- *Nestahuj si do počítače či mobilu aplikace od cizího člověka.“*

Předškolní děti se postupně začínají s cizími lidmi na internetu setkávat. Tyto lidé je kontaktují v internetových hrách, posílají jim SMS, píšou si v chatovacích místnostech a později jim komentují příspěvky na sociálních sítích. Je vhodné děti naučit a mít vzájemnou důvěru, ať už mezi rodiči popřípadě učiteli a ihned informovat o podivných cizích osobách v prostředí internetu. Důležité je také vědět na co se dítě například na YouTube dívá a mluvit s ním o daném obsahu. (Dočekal, et al., 2019)

Vhodnou zábavu pro děti v tomto věku je bezesporu pobyt venku, nejlépe s kamarády. Je možné tento pobyt propojit s digitálními technologiemi hravou formou, např. aplikace Pokémon GO, kdy děti v přírodě hledají Pokémony nebo geocaching, kdy je principem hledání krabiček s předměty s pomocí GPS. Geocaching je oblíbený a rozšířený u mnoha rodin, u této činnosti je vidět vhodné propojení digitálních technologií a reálného světa.

Určitě se vyplatí hlídat dětem strávený čas u digitálních zařízení. Existují aplikace, které ukazují jak dlouho a čím dítě tráví čas na chytrém zařízení, ať už se jedná o mobilní telefon, tablet nebo počítač. (Dočekal, et al., 2019)

Dočekal a kolektiv (2019, s. 45) předkládá desatero pravidel pro předškoláky v oblasti internetu:

- *„Děti nemají zábrany, nevědí, kdy přestat, kdy překračují meze.*
- *Když už mobily, tablety, počítače, aplikace a hry, tak s mírou.*

- *Je vhodné děti umět dostat od displejů pryč a donutit je dělat něco jiného, jít ven, mluvit s lidmi, společně si číst, poslouchat hudbu nebo audio knížky.*
- *Stále se neví, co užívání technologií udělá se zdravím a psychikou dětí. Výzkumy v této oblasti nejsou průkazné.*
- *Nové generace si táhnou už od raného dětství nerasmazatelnou digitální stopu.*
- *Cokoliv dítě online zaujme, to bude dělat. Sdílet, kopírovat, účastnit se – může být problematické.*
- *Dítě si vymýšlí, jedná se o přirozenou dětskou vlastnost.*
- *Netuší, kdo je při online komunikaci na druhé straně.*
- *Neumí správně nastavit hranice mezi soukromým a veřejným.*
- *Kyberšikana je podstatně snazší než klasická šikana. “ (Dočekal, et al., 2019)*

4 RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ A PREVENCE V PROSTŘEDÍ INTERNETU

Rizikové chování se odehrává jak v reálném, tak ve virtuálním světě. Vhodná prevence tohoto rizikového chování může plně předcházet vznikům rizik a částečně nebo zcela jejich výskyt eliminovat. Esnault (2018) uvádí, že nezáleží, zda se jedná o učitele, IT specialistu, instruktora, programového manažera nebo dítě, je možné se setkat s riziky a nástrahami digitálního světa, kdykoliv.

4.1 Rizikového chování

Pojem sociálně patologické jevy v posledních letech spíše nahrazuje pojem rizikové chování, někdy také sociálně nežádoucí chování. Je možné se setkat se všemi těmito pojmy, které v jádru znamenají to stejné. Rizikové chování interpretuje Bártík, Milovský, a kol. (2010) jako vzorec chování, v jehož důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, sociálních, výchovných a dalších rizik pro jedince i pro společnost.

Prevence rizikového chování dle věku

Prevence rizikového chování efektivně cílí programy primární prevence na takové téma, které je pro děti rizikové a uchopitelné. V předškolním věku, tj. prevence ve věku u dětí od 3-6 let je prevence zaměřena na vytváření zdravích sociálních návyků a zdraví jako nejdůležitější hodnota každé osoby. Čím je věk dítěte nižší, tím více se zaměřuje primárně prevence na zdraví. (Pavlas Martanová a kol., 2012)

Rizika digitálního světa

Moderní technologie přináší velké množství příležitostí, které nám každodenně ulehčují práci, přináší zábavu, pobavení, díky nim se vzděláváme, rozvíjíme. Pomáhají nám také, se vyjadřovat jinou formou, přemýšlet a pracovat a bádát v tomto prostředí bez hranic. Kromě všech pozitiv přináší, stejně jako nástrahy ulice řadu hrozeb, rizik a nástrah. Setkáváme se také s informací o násilí a jiných společensky nepřijatelných počinech ať už s reálného nebo z virtuálního světa. Některé komentáře, vidí v těchto činech spojitosti, které vychází z počítačových her a násilí, které se z virtuálního světa přináší na svět reálný. (Kalaš, 2013)

Rizika v digitálním světě je možné rozdělit na různé kategorie rizik, s kterými se dítě nebo i dospělí může setkat, nebo se s nimi již potýká:

Nejdůležitější je v životě člověka zdraví, tato oblast je jednou z kategorií, které mohou digitální technologie „ublížit“, jedná se o podíl na zdravotních problémech. Tyto problémy vznikají nevhodným osvětlením, špatným umístěním monitoru, klávesnice a myši. Při dlouhodobé práci se poté můžeme setkat s problémy zad, páteře, problémy se zrakem, bolesti hlavy, únava.

Abychom těmto rizikům, které se podílejí na našem zdraví, předcházeli, je vhodné dodržovat u počítače nebo digitálního zařízení základní ergonomické zásady, dodržovat přestávky při práci a protáhnout se.

Dalším z problémů rizik nejenom dětí a mládeže je závislost na elektronické komunikaci, jedná se o telefonování, posílání zpráv, používání sociálních sítí, virtuální hry a závislost na virtuální realitě. Riziko plyne z rychlé a většinou pozitivní zpětné vazby, kterou digitální svět nabízí. (Kalaš, 2013)

Rizika v prostředí internetu

V prostředí internetu je možné se setkat s řadou rizik, které mohou být způsobeny špatným zacházením s digitálními technologiemi, nevhodným porozumění obsahu atd. Rizika jsou viry, které jsou v prostředí internetu, napadnutí platební karty při platbách v prostředí internetu, nevhodně použitá hesla a pro útočníka jejich snadné odhalení, zveřejňování soukromí a jiné. (Kalaš, 2013)

Kyberšikana – jedná se o jednu z forem šikany, řada mechanismů a samotná podstata jsou u šikany i kyberšikany společné. Šikana i kyberšikana se dějí záměrně, opakovaně, zahrnují psychické násilí včetně symbolické agrese. Způsobují psychická traumata, rány, které nejsou vidět. (Rogers, 2011)

Je vhodné počítat s tím, že kyberšikana může být propojena se šikanou ve školním prostředí. Většinou se role obětí a agresorů při šikaně přenáší také do kyberprostoru. Kyberšikana má s šikanou řadu společných jevů, ale také řadu jevů odlišných, především dva významně odlišné jevy, které se odehrávají rozdílně. Tradiční šikana se odehrává především v přímém kontaktu tváří v tvář, v prostorech školy, třídy, vrstevnické skupiny, zatímco kyberšikana se odehrává bez přímého kontaktu v kyberprostoru. Druhým rozdílným znakem je, že kyberšikana používá účinnější „zbraně“ a to internet, mobil a dostupné komunikačních a digitální technologie. (Rogers, 2011)

Kyberšikana se odehrává v různých kategoriích, mezi které řadíme, on-line souboje, on-line obtěžování, kyberpronásledování, očerňování, přetvářka, vydávání se za jinou osobu a vyloučení. (Hulanová, 2012)

Hulanová (2012) uvádí prostředí a způsoby jakými kyberšikana probíhá nejčastěji. Patří mezi ně webové stránky, sociální sítě na internetu, instant messaging – umožňuje sledovat kdo je on-line, e-mail, chat, blog, MMS – multimediální zprávy.

Kyberšikana může být následkem riskantního on-line chování a je potřeba se proto vyvarovat, základním věcem a jejich prezentaci a zveřejňování v prostředí internetu. Zveřejňování osobních údajů, závislost na internetu, sebevražedné a sebepoškozující komunity, násilné hry, nenávistné skupiny atd. (Hulanová, 2012)

Sexting

Sexting je v úzké souvislosti s dětskou pornografií, jedná se o elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií, videí se sexuálním záznamem. Záznamy jsou poté často zveřejňovány v prostředí internetu. Sexting podporuje šíření pornografie v prostředí internetu. (Hulanová, 2012)

Kyberstalking

Kyberstalking je pronásledování a obtěžování dětí, mladistvých i dospělých, probíhá prostřednictvím zpráv, e-mailu, komunikačních technologií. Obsahuje různá sdělení od pornografie až po výhrůžky, fyzickou likvidaci, telefonáty, pronásledování, atd. (Hulanová, 2012)

Kybergrooming

Termín označuje chování uživatelů internetu, které má v dítěti vyvolat falešnou důvěru a připravit ho na schůzku, jejímž cílem je oběť pohlavně zneužít. Tento typ rizika, je často vázán na komunikační obsah, který probíhá přes sociální sítě, chat a podobnými prostředky. Dítě je manipulováno vzbuzením důvěry a snahu izolovat oběť, podplácení dárky a budováním kamarádského vztahu, vyvoláním emoční závislosti oběti na osobě útočníka, po předchozích etapách dochází k osobnímu setkání a následně k sexuálním obtěžování a zneužívání dítěte. (Hulanová, 2012)

4.2 Prevence v prostředí internetu

Efektivnost primární prevence.

Efektivnost všeobecné primární prevence je posazena do konceptu mnoha faktorů:

- Komplexnost působení na určitou cílovou skupinu,
- dlouhodobá a kontinuální práce s dětmi a tím budování vzájemné důvěry mezi všemi účastníky procesu vzdělávání,
- provázanost jednotlivých preventivních programů a jejich následné graduování v závislosti na věku dětí,
- včasný začátek preventivních aktivit, programů, vhodné je postupně od předškolního věku,
- reakce na aktuální problémy a aktuální potřeby dané skupiny, popřípadě na dané dění ve společnosti a aktivní účast zúčastněných, komunikace, diskuse a rozbor dané problematiky,
- nabízení pozitivních alternativ k rizikovému chování, ukázka zdravého životního stylu, posilování sebevědomí, rozvoj komunikace, podpora vlastní osobnosti. (Bártík, Milovský, a kol. 2010)

Důraz na jasnou a výstižnou strukturu programu a na kontext programu – respektování dané lokality, komunity, spolupráce s rodiči (Bártík, Milovský, a kol. 2010)

Co v primární prevenci nefunguje:

- Pokud je primární prevence vedena formou strohého předávání o rizikovém chování, dále nefungují varovné a odstrašující slogany,
- moralizování a přehánění následků,
- programy bez návaznosti, jednorázové,
- jeden typ programů bez zapojení dalších podporujících prvků, zkušeností a osob,
- setrvačnost bez inovací, stejnost programů,
- zastrasování, které není efektivní prevencí. (Pavlas Martanová, 2012)

Ukotvení prevence v dokumentech školy

Zákon č. 561/2004 Sb. zákon o předškolním, základním, středním a vyšším odborném a jiném vzdělávání, ukotvuje v § 30 ředitel školy je povinen ve školním řádě, zveřejnit

podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany, zdraví dětí, před sociálně patologickými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí.

O programu prevence sociálně patologických jevů do povinných dokumentů školy není v školském zákoně zmínka. Mateřská škola, má tedy ukotvenou prevenci sociálně patologických jevů ve školním řádě. Některé mateřské školy, mají ukotvenou ve školním řádě i digitální prevenci. Samostatný dokument Prevence sociálně patologických jevů, tvoří školy dobrovolně. (Zákon č. 561/2004 Sb., 2004)

V Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání také není prevence ukotvena, její okrajové zmínění je v komunikativních kompetencích, kdy dítě ukončující předškolní vzdělávání, kdy dítě dovede využít informativní a komunikativní prostředky, se kterými se běžně setkává, mezi které patří počítač, audiovizuální technika, atd. (RVP PV, 2018)

5 PROJEKTY A VÝZKUMY PODPORUJÍCÍ PREVENCI RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ V PROSTŘEDÍ INTERNETU

Kapitola představuje základní projekty, programy a aplikace, které je možné použít v prostředí mateřské školy pro podporu prevence rizikového chování v prostředí internetu. Představuje také výzkumné činnosti vybraných projektů.

5.1 Projekt e-bezpečí

Jak je již patrné z názvu, projekt E-bezpečí je „*certifikovaný projekt, který se zaměřuje na prevenci, vzdělávání, výzkum, intervenci a osvětu spojenou s rizikovým chováním na internetu a souvisejícími fenomény.*“ (E-bezpečí, 2020)

Projekt se dále zabývá pozitivním využitím informačních technologií ve vzdělávání a v běžném životě. Projekt je realizován Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého společně ve spolupráci s dalšími organizacemi.

Projekt E-Bezpečí se specializuje zejména na:

- Kyberšikanu a sexting.
- Kybergrooming.
- Kyberstalking a stalking.
- Rizika sociálních sítí.
- Hoax, spam a fake news.
- Online závislosti.
- Fenomén youtubering.
- Zneužití osobních údajů v prostředí elektronických médií.

Základní činnosti projektu jsou terénní práce působící na různé cílové skupiny, preventivní vzdělávací akce a přednášky. Přednášky se zabývají prevencí a možnostmi, jak se v prostředí internetu bránit, ale také upozorňuje na všechny možné nebezpečné jevy, které děti a mladiství mohou zažít v prostředí internetu. Besedy a přednášky jsou multimediální a doprovázeny prezentacemi a videoukázkami. (E-Bezpečí, 2020)

Hlavní cílová skupina projektu jsou děti, žáci a studenti, učitelé, preventisté sociálně patologických jevů, metodici prevence, policisté, rodiče a řada dalších.

Výzkum projektu E-Bezpečí

Projekt E-Bezpečí se od roku 2010 zabývá mimo jiné své aktivity také výzkumnými šetřeními, které realizuje. Výzkumná šetření jsou zaměřena na rizika virtuální komunikace, především na rizika spojená s využíváním sociálních sítí, online bezpečnost, rizikové chování, detekci chování online agresorů, odhalování pachatelů trestné činnosti a další. Ke svému výzkumu používá aplikovaný výzkum a vývoj, realizace výzkumu probíhá s komerčními partnery (O2, Seznam.cz, Google), kteří umožňují dopad a dosah přes celorepublikově. Některé výsledky výzkumu byla integrovány do české legislativy a jsou součástí strategických dokumentů. Výzkumné výsledky najdeme zpracovány ve formě výzkumných a tiskových zpráv, odborných monografií a také publikovány v zahraničním odborném tisku. Výzkumy, které v projektu E-Bezpečí proběhly: (E-Bezpečí, 2020)

5.1.1 Využívání mobilního telefonu dětmi

Výzkum proběhl v roce 2009. Cílem šetření bylo zjistit, které služby mobilního telefonu respondenti využívají. Jaké je chování respondentů při využívání mobilních služeb. Výzkumný vzorek byli děti ve věku 8 - 17 let.

5.1.2 Nebezpečí elektronické komunikace I.

Výzkumný vzorek byl tvořen dětmi od 6 do 18 let. Prostředkem pro získávání dat byl online výzkumný dotazník. Cílem šetření bylo zjistit:

- Zkušenosti respondentů s kyberšikanou z obou pohledu, jak z pohledu obětí, tak útočníků,
- zkušenosti respondentů ze sextingem,
- povědomí respondentů o webových stránkách s možností publikování videozáznamu,
- povědomí respondentů o sociálních sítích a jejich zkušeností s nimi,
- ochota respondentů setkávat se s osobami, se kterými se seznámily na internetu,
- zkušenosti respondentů s stalkingem a kyberstalkingem z pohledu oběti a pozorovatelů.

Děti ve věku 6-10 let, kteří se výzkumu účastnily, bylo celkem 5,2 %, z toho 2,2 % chlapců a 3 % dívek. Výsledky výzkumu ukazují, že 46,8 % dětí mělo problém s kyberšikanou,

přičemž děti ve věku 6-10 let jsou vystaveni útočníkům kyberšikany téměř o polovinu méně (chlapci 25 %, dívky 28,6 %). Ve výzkumu se prokázalo, že více jak 50 % respondentů, sděluje své osobní údaje, email, telefonní číslo, atd. Schůzku s osobou, s kterou se seznámili v prostředí internetu, by uskutečnilo více jak 39 % dotazovaných. (Krejčí & Kopecký, 2010). Závěry výzkumu ukazují, že téměř polovina dětí je vystavena kyberšikaně, kdy se setkávají především s dehonestujícími útoky – jedná se o ponižování, nadávání nejčastěji přes SMS zprávy nebo prostřednictvím chatu a diskuze. Přes 27 % respondentů přiznalo, že zkusily kyberšikanu, nejčastěji formou přihlášení se k cizímu účtu. 2,3 % se aktivně zapojuje do kyberšikany učitele. V roce 2011 proběhl výzkum Nebezpečí elektronické komunikace II a v roce 2012 výzkum s názvem Nebezpečí elektronické komunikace III. Výzkumy v pravidelných intervalech monitorují vývoj elektronické komunikace. (Krejčí & Kopecký, 2010).

5.1.3 Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2013

Výzkumu se zúčastnilo 21 372 dětí ve věku od 11 do 17 let, z toho 44,76 % chlapců a 55,24 % dívek. Z výzkumu vyplynulo, že 50,62 % dětí se setkala s některým z projevů kyberšikany, z toho 33,44% verbální útoky (vyhrožování, vydírání), průnik na účet 32,58 % (ponižování, ztrapňování, šířením fotografií, šířením videa), 24,08 % obtěžování prozváněním (krádež identity, ponižování, ztrapňování).

Při tématu osobní údaje děti nejčastěji na internetu zveřejňují, téměř 76 % jméno a příjmení, 58,67 % e-mail, 55 % fotografií obličeje. 27,80 % dětí bylo osloveno internetovým „známým“ o zaslání fotografie obličeje a přes 50 % této žádosti vyhovělo.

Výzkum se zaměřil také na oblast komunikace s neznámými lidmi, kdy 53,16 % dětí komunikuje s neznámými lidmi přes internet a 26,57 % dotázaných také uvedlo, že by vyhovělo nabídce cizího člověka, přidat si ho mezi osoby s nimi bude dále soukromě komunikovat prostřednictvím např. sociálních sítí. Více než 25 % dotazovaných uvedlo, že byli požádáni známým z prostředí internetu, aby udrželi jejich vzájemnou komunikaci v naprosté tajnosti. 36 % respondentů bylo ochotni jít na osobní schůzku s „známým“ z internetu, pokud by je požádal. (Kopecký, Krejčí & Szotkowski, 2013).

Projekt E-Bezpečí provedl v roce 2014 další dva výzkumy na stejné téma, jeden se zajímal o slovenské děti a druhý o české. Výzkum rizikového chování u českých dětí v prostředí internetu 2014 a Výzkum rizikového chování slovenských dětí v prostředí internetu 2014.

5.1.4 České děti a Facebook 2015

Výzkum prokázal fakt, že množství uživatelů využívá sociální síť Facebook i přes to, že porušují pravidla pro jeho používání, především se jedná o věkový limit, který je stanoven na 13 let. Děti jsou v prostředí Facebooku aktivními uživateli, především sdílejí informace, mezi které patří videa a fotografie, komunikují s ostatními uživateli a aktivně navazují virtuální Facebooková přátelství. Problémem je, že si často děti mezi své virtuální přátele přidávají uživatele, které neznají bez ověření identity.

Virtuální přátelství s neznámými uživateli v prostředí Facebooku s sebou nese řadu rizik spojených s únikem informací a citlivých údajů do prostředí internetu. Bohužel je také část dětí, která poskytne virtuálním přátelům své intimní fotografie, videa a tyto uživatele je mohou využít ke kyberšikaně, k vydírání dítěte, kybergroomingu atd.

Facebook není problematický z technologického hlediska, hlavní problém jsou zde uživatelé, kteří tuto platformu využívají k páčání např. trestné činnosti. (Kopecký, 2015).

5.1.5 Rodič a rodičovství v digitální éře

Výzkum se zaměřil na cílovou skupinu, kterou jsou rodiče. Výzkum mapuje, jak a zda vůbec rodiče regulují využívání digitálních technologií dětmi, jaké u regulace volí strategii, zda mají přehled, jaké jejich děti v online prostředí provozují aktivity. Do výzkumu se zapojilo celkem 1093 rodičů z celé České republiky.

Výzkum ukázal, že dítě zažívá první kontakt s mobilním telefonem a tabletem již od útlého věku, dítěti rodiče „půjčují“ dotyková zařízení již od 1 roku života. Okolo 6-7 roku života dochází k poklesu půjčování těchto zařízení, jelikož dítě dostává nařízení vlastní.

To, jak tráví děti čas u internetu a jak jej rodiče limitují, bylo hlavním záměrem daného výzkumu. Rodiče pro eliminaci času v prostředí internetu používají kombinované metody. Nejčastěji se jedná o ústní dohodu mezi dítětem a rodičem, dále následuje vypnutí techniky samotným dítětem jako známka respektování ústní dohody.

Prokázalo se, že většina rodičů nepoužívá žádné softwarové nástroje, které by čas trávený dítětem u počítače limitovaly. (Kopecký & Szotkowski, 2018).

5.1.6 České děti v kybersvětě

Výzkum proběhl v roce 2019, základním výzkumným nástrojem byl anonymní dotazník, distribuován do prostředí základních škol. Výzkumu se účastnil respondenti ve věku 7-17 let ze všech krajů České republiky.

Mezi významné výsledky výzkumu patří zjištění, jaké internetové stránky děti navštěvují. Respondenti byli rozděleni do dvou kategorií děti do 13 let a děti starší 13 let, tato věková hranice byla záměrně vybrána, vzhledem k tomu, že věk 13 let je téměř u všech online služeb hranicí pro jejich používání. Prokázalo se to, co výzkumníci očekávali, že děti porušují tuto věkovou hranici a uměle si tvoří profily, kde uvádí vyšší než skutečný věk.

Výsledky ukázaly, že děti ve věku 7-12 let využívají v prostředí internetu nejčastěji Sociální síť (51,75 %), Servery pro sdílení videosouborů jako je YouTube (41,10%), online encyklopedie - Wikipedie (30,32 %), stránky s herní tematikou – on-line hry (29,52 %), uložiče souborů – Uložto (21,01 %) a další.

Drtivá většina českých dětí také potvrdila, že využívá server YouTube, celkem 89,51 % českých dětí. Za serverem YouTube je poté Facebook, Facebook Messenger, Instagram, a také děti využívají e-mail a SMS.

Sociální síť děti postupně začínají využívat ve věku 11 let. Aktivně jsou využívány dětmi sociální síť, na první místě YouTube 89,51 %, Facebook 72,19 %, Facebook Messenger 69,89 %, Instagram 68, 83 %, Snapchat 32,01 %, nově se objevila ve výzkumu sociální síť TikTok, kterou využívá 28,48 %. (Kopecký & Szotkowski, 2019).

Jednou z částí výzkumu, bylo téma děti a mobilní telefon, kdy výzkum potvrdil, že více než polovina dotazovaných dětí (59,1 %) má ve svém mobilním telefonu trvalý přístup na internet a jsou nezávislá na Wi-Fi připojení.

Kybernetická agrese v online prostředí byla jednou z částí výzkumu, výsledkem bylo, že v roce 2018 zažilo agresi v kyberprostoru 41, 29 % dětí, kteří se výzkumu zúčastnili. Dominantní agresi je verbální agrese, kterou si zažilo přibližně 27% dotazovaných dětí mezi další agresi poté řadíme průnik do účtu, zneužití ponižující fotografie nebo videa dítěte.

Dítě a osobní schůzky s uživateli internetu, více než 26 % dětí dostalo nabídku na setkání od uživatele, kterého neznali na schůzku v reálném světě. Více než 70% z nich poté na schůzku dorazilo. (Kopecký & Szotkowski, 2019).

5.2 Raubíř Ralf a internet

Příběh Raubíř Ralf a internet, který pomáhá dětem přiblížit prostředí internetu, seznamuje s hrozbami internetu, jako jsou viry a ukazuje světlé i stinné stránky digitálního světa vychází ze stejnojmenného filmu, kdy hlavním hrdinou je Raubíř Ralf a Vanilopka von Šmak, kteří se vydávají do prostředí internetu. Během tohoto poznávání zažijí mnoho dobrodružství.

Příběh pro děti se odehrává ve formě naučného komiksového příběhu, kdy prostřednictvím jednotlivých obrázků, komiksů, je možné s dětmi problematiku internetu probrat. Na úvod je doporučující shlédnout filmovou verzi a poté rozvíjet digitální prevenci v samotném příběhu s dětmi. Program má za cíl seznámení s příběhem a objasnění základních pojmů – vir, wifi, digitalizace, vyhledávač, atd. Vše je pojato hravou formou.

Děti při příběhu plní různé úkoly, lepí, vytváří, modelují, domalovávají, co je správně/špatně, vypráví děj příběhu, čímž rozvíjí předmatematickou a čtenářskou gramotnost. (Raubíř Ralf a internet, 2018)

5.3 TIO

Projekt TIO, je metodický materiál k podpoře digitální gramotnosti v předškolním a primárním vzdělávání. Vznikl v letech 2019/2021. Autorem příběhů je Jitka Severinová a Stanislava Korcová.

Cílem projektu je prostřednictvím robůtka, jehož jméno v sobě nese slovní spojení „ty jo“, základní myšlenkou, kterou je přiblížit dětem téma komunikace, etiky a bezpečí v digitálním světě, které se promítá do celého projektu a všech příběhů, která je skryta také v slově TIO je zkratka tří slovo T=technologie, I=informace a O=Objevy.

TIO se skládá ze sedmi příběhů, které představím níže. Jedná se o příběhy z Robosvěta, který se může podobat skutečnému světu, nebo je možné se společně s robůtkem podívat do světa fantazie a vytvořit tak zcela vlastní, originální svět.

Projekt je financovaný z Evropských strukturálních a investičních fondů, podporuje pedagogy mateřských a základních škol v jejich snaze rozvíjet čtenářskou, matematickou a především digitální gramotnost u dětí a žáků. Realizaci toho projektu zajišťuje Národní pedagogický institut České republiky. (Severinová & Korcová, 2020f)

Propojení tak těžko uchopitelného tématu jako jsou digitální technologie, je pro mnoho učitelů velmi obtížné. Navíc pokud přihlídneme k vývojovým možnostem dětí předškolního věku, je pojetí a uchopení tématu o to složitější. Klademe si tedy otázku, jak toto téma pojmout a předat dětem, které se již jistě setkaly s digitálními technologiemi, protože děti se k technologiím dostávají téměř od narození. Pomáhá vyřešit otázky, které si někteří učitelé kladou, jedná se o to, jak toto téma pojmout a předat dětem, jak bezpečně zacházet s digitálními technologiemi a jak pojmout toto abstraktní téma.

Důležité je také zmínit, že autoři tohoto projektu, kladou důraz na to, aby tak jako rozvíjíme např. sociální vztahy, úctu k druhým nebo základy slušného chování, tak abychom rozvíjeli a utvářeli v dětech kvalitní základy bezpečného užívání technologií a ukázat prvotní pohled do tohoto světa, který nám technologie umožňují. Do jisté míry je možné také omezit rizika, s kterými se děti budou v životě i v prostředí internetu setkávat. Projekt má za myšlenku pojetí a předání dětem za pomoci známých a osvědčených metod, a to prostřednictvím příběhu, ve kterých společně s dětmi můžeme nacházet a rozvíjet dosavadní zážitky a poznatky dětí. (Severinová & Korcová, 2020f)

Příběhy obsahují sedm témat, jedná se o témata:

5.3.1 TIO a robosvět

Na začátku příběhu je básnička:

„Projedeme se robosvět, tři dva jedna ted'. Ukážeme spolu dětem digitální svět.“

Jedná se o úvodní příběh, který má za cíl seznámit děti s prostředím internetu, ukazuje jim, že v robosvětě je bezpečno, ale jsou zde, také chyby. Vysvětluje pojem koš a na vše robůtek říká ty jo! Jeho jméno mu vysvětlil programátor Michal a znamená to nejoblíbenější slova „ty jo“ které robůtek používá.

V příběhu jsou vždy položeny doplňující otázky pro porozumění a hlubší pochopení dané problematiky. Tyto otázky jsou označeny otazníkem a orámovány v červeném rámečku. V tomto příběhu se např. jedná o otázku. *„Co znamená, že je někde bezpečno? Co znamená bezpečnost pro tebe? Cítíš se bezpečně ve školce? Proč ano, proč ne?“*

V zeleném rámečku, označeném zkroucenou tužkou nalezneme zadání úkolů pro lepší pochopení problematiky, vždy záleží na učiteli, zda provede s dětmi, jak posoudí, zda děti potřebují více objasnit téma nebo jsou již plně seznámení s tématem. V tomto cvičení se konkrétně jedná o námět vytvořit Robosvět, nakreslit, postavit Robosvět, atd.

Tento konkrétní příběh má za cíl rozvíjet digitální gramotnost, a to každodenní život s technologiemi a osobní bezpečí a bezpečnost v digitálním prostředí.

K tématu je doplňkový materiál, úkoly jsou nalezení deseti rozdílů a vybarvení obrázků. (Severinová & Korcová, 2020b).

5.3.2 TIO a signál

Tento příběh opět provází básnička, která je hned v úvodu:

Signály

„Indiáni poslali, své kouřové signály. S námořníky vyplouvá abeceda vlajková. Jak čtou knížky nevidomí? Prsty přece! Každý to ví! Signál doma nebo v lese informace k lidem nese.“

Tento příběh má za cíl rozvíjet digitální gramotnost v každodenním životě s technologiemi, osobní bezpečí a bezpečnost v digitálním prostředí a ochránit zdraví.

Příběh začíná nastoupení Michala a TIA do výtahu, kdy se společně ocitají v indiánském světě, kde Michal vysvětluje, jak byli v době indiánů vysílány kouřové signály. Poté ukazuje na příběhu, že to co viděli, v indiánském světě, byl první dálkový přenos informací. Vysvětluje, že tehdy nebyli mobily ani počítače.

Úkoly, které se zde nabízejí pro prohloubení problematiky jsou např. *Jaké signály znáš? Jaké signály máte u vás doma nebo ve školce?*

Pro prohloubení tématu je v tomto příběhu např. námět na hru na indiánská jména, nebo výroba vlastního dorozumivacího signálu.

Doplňkový materiál k příběhu TIO a signál nabízí komiks a jeho využití při rozvoji čtenářské a matematické gramotnosti. Dále je zde možnost komunikace – obrázkové karty a pracovní list. (Severinová & Korcová, 2020c).

5.3.3 TIO a mobil

Ani v dalším příběhu nechybí úvodní báseň:

„Digitální etika, ta že se nás netýká? To ví teď už každé dítě, pravidla mají i digi dítě! Soukromí je jedno z nich, týká se jen věci mých. Digitální focení dneska každý ocení. Fotím rád a fotím všude, pozor dávám, kdo tam bude! Když mi nedá svolení, tak je konec focení! Vypnu mobil, vím si rady, jdu si pohrát s kamarády!“

Příběh si dává za cíl rozvíjet každodenní život s technologiemi, správu digitální identity, osobní bezpečí a bezpečnost v digitálním světě, ochránit zdraví a ukázat etiku v digitálním prostředí.

TIO na začátku příběhu se s nikým nebaví a hraje hru na mobilním telefonu, bolí ho záda a je celý znužený. Aby získal co nejvíce bodů tak o sobě uvedl všechny údaje jako je jméno, místo kde bydlí, atd. Fotil kdejakou věc a nudil se a brouzдал po internetu. V tom ho uviděl jeho kamarád Michal a zeptal se ho, co dělá a ať mu hned ukáže fotky, co vyfotil. Vysvětlil mu, že každý má svoje soukromí, upozornil ho, že se osobní informace nedávají jen tak na internet. Michal mu vysvětlil všechna pravidla digitálního světa.

Zde jsou otázky na prohloubení tématu zaměřené na pravidla digitálního světa, např. *Komu můžeš dávat informace o sobě? Jak se správně a bezpečně chovat při setkání s cizími lidmi? Jak se správně a bezpečně chovat při poskytování informací přes mobil? Co znamená slovo soukromí? V jakých situacích bys mohl mobilem přivolat pomoc? Jak si chráníš své soukromí? atd.*

V doplňkovém materiálu k tomuto příběhu je komiks a jeho využití při rozvoji čtenářské a matematické gramotnosti, dějové karty a sudoku. (Severinová & Korcová, 2020d).

5.3.4 TIO a počítač

Dalším příběhem robůtka TIO je příběh s názvem TIO a počítač. Ani v tomto příběhu nechybí úvodní básnička:

Neměním si identitu, přesně poznám realitu. Hrají fěr a nepodvádím, zkoumám, s kým se kamarádím. O životě je mi jasné, mám jen jeden, tím to hasne!

Počítač je kamarád většiny dětí, robůtek TIO není výjimkou, jednoho dne se nudil a rozhodl se podívat co v počítači je, pouštět počítač již uměl a když uviděl ikonku hry, spustil ji. Ta se jej, ale zeptala na věk, když zadal věk 5 hra se vypla. Rozhodl se zkusit znovu a zadal jiný, vyšší věk a ocitl se v střílečce, která je nevhodná pro děti. Robůtek začal hrát, ale hra byla velmi ostrá, přišel v ní jako postava o ruku, ve hře ztratil všechny životy a virtuálně umřel, v tom přišel jeho kamarád Michal, viděl, jak je TIO rozklepaný. Zeptal se, jestli mu stála krádež identity za to. Vzal TIA, a ukázal mu, jak opravdu může počítač pomáhat lidem, kteří o ruku přijdou ve skutečnosti. Ukázal robůtkovi vývoj a vznik bionické ruky, díky počítačům.

Rozvoj digitální gramotnosti v tomto příběhu se zaměřuje na každodenní život s technologiemi, správu digitální identity, osobní bezpečí a bezpečnost v digitálním světě, ochranu zdraví a etiku v digitálním prostředí.

Otázky k tomuto příběhu, které toto téma mohou prohloubit např.: Co to znamená přijít o život ve hře a ve skutečnosti? Jak asi vypadá bionická ruka? Jaké jiné pomůcky mohou počítače vyrobit?

Náměty na další činnosti. Diskuse o emocích, vytvoření bionické ruky dle dětské fantazie. Pomoc lidem s hendikepem. Jak chránit svoje zdraví. Vytvořte virtuální svět atd.

Doplňkový materiál k tomuto konkrétnímu příběhu obsahuje dějové karty, třídění obrázků a pracovní list a komiks zaměřený na dané téma, který rozvíjí čtenářskou a matematickou gramotnost. (Severinová & Korcová, 2020e).

5.3.5 TIO a síť

Básnička pro tento příběh:

„TIO v sítích chycen byl, děsil ho tam strašný vir. Naštěstí to byl jen sen, ze sítí se dostal ven. Všechny děti teď už vědí, že když jenom doma sedí, může chřádnout tělíčko, bolet oči, čelíčko.“

Příběh týkající se sítí rozvíjí digitální gramotnost v oblastech každodenního života s technologiemi, správou digitální identity, ochranou zdraví, důraz je na osobní bezpečnost a bezpečnost v digitálním prostředí a etiku v digitálním prostředí.

Příběh týkající se sítí se odehrává ve snu, který se robůtkovi zdá, má pocit, že je součástí velké pavučiny a na každém konci pavučiny ho láká něco jiného, někdo mu nabízí, že bude jeho kamarád, ať klikne a přidá se do velké skupiny přátel, někdo mu nabízí hračku, kdy stačí jen ťuknout a objednat. Další říkal, že všechno ví a všechno smí, atd.

TIO byl po probuzení velmi zmatený a jeho kamarád Michal ho seznámil s tím, že musí být v oblasti internetu opatrným dát si pozor, s kým si píše, co zveřejňuje a kupuje.

Doplňující otázky pro prohloubení tématu jsou např. K čemu, je počítač dobrý pomocník? Na co si každý musí dát pozor? Atd.

Aktivita pro prohloubení tématu, které je možné podniknout: např. návštěva IT pracoviště, povídání si o tom co se na sítích děje, s dětmi probrat kdy komunikace přes internet pomáhá, k čemu je užitečná. atd.

Doplňkový materiál pro TIO a SÍTĚ nabízí komiks, obrázkové karty a na nich určování vhodného a nevhodného chování a pracovní list, který znázorňuje vhodné a nevhodné chování. (Severinová & Korcová, 2020g).

5.3.6 TIO a reklama

TIO a reklama se zaměřuje na rozvoj gramotností osobního bezpečí a bezpečnost v digitálním prostředí, etiku v digitálním prostředí, správu digitální identity a na každodenní život s technologiemi. Příběh pojednává o nástrahách reklamy a zpráv. Opět nechybí básnička pro navození k tématu.

„Až se z toho točí hlava, vše útočí zleva, zprava. Plno reklam, různých zpráv. Co mám koupit, z čeho budu zdrav. V počítači, v letáku, všude plno chytáků. Jiný model, skvělé ceny, co je starý, není cenný. Vyměň si to za nové, nejlíp celé plastové. Nemusíš, ty chytráku, ani vyjít z baráku. Takový svět chceme, lidi? Nevnímáme, že nás šidí? Vždyť i TIO ví to přeci. Důležité nejsou věci, ale lidi kolem nás, kteří na nás mají čas.“

Opět je text doplněn náměty pro rozvoj činností a doplňujícími úkoly. Nechybí ani doplňkový materiál, který obsahuje komiks, dvojici obrázků, obrázkové karty a pracovní list. (Severinová & Korcová, 2020a).

5.3.7 TIO a aplikace

Poslední příběh robůtka TIO se zabývá tématem aplikací. TIO společně se svým kamarádem Michalem, plánují cestu vlakem, mezitím co TIO balí kufry, Michal přes aplikaci našel jízdní řád. Robůtek tomu nerozumí a tak začíná Michal vysvětlovat co je aplikace. Jízdenky poté zakoupí pomocí QR kódu, který musí Michal, také vysvětlit. Seznámil ho s aplikací Záchranka, kdyby se něco v horách stalo, s aplikací určující počasí, aby věděli jak se na hory vybavit. Seznamuje celým příběhem robůtka různými aplikacemi i samotným pojmem.

Poslední příběh rozvíjí v příběhu digitální gramotnosti: každodenní život s technologiemi, osobní bezpečí a bezpečnost v digitálním světě, ochranu zdraví a správu digitální identity.

Nechybí opět básnička:

„Pocasí i jízdní řády, jídelníčky, nápoje, s platbou z účtu vím si rady, v mobilu mi putuje. Obraz, zvuk i navigace, na všechno mám aplikace. Užívám je zas a zas, ušetří mi mnohdy čas. Když to chci, tak pomáhají, vše potřebné vyhledají. Je mi ovšem jasné taky, že sbírají o mě znaky. Informace hodně znají, i ty o mě schovávají.“ (Severinová & Korcová, 2020h).

Doporučený postup práce s jednotlivými příběhy

V každém příběhu najdeme otázky k textu a náměty, které rozvíjejí danou činnost. Metodické zpracování je ke každému příběhu již zpracováno. Je vhodné na téma, které chceme u dětí rozvíjet, děti předem připravit, nejjednodušší cestou a to tím, že si s dětmi povykládáme o daném tématu, co již vědí, postupně jejich poznatky rozšiřujeme a doplňujeme o osobní zkušenosti dětí z jejich rodin a okolí.

Cílem tedy není za každou cenu využít všechny nabízené příběhy, příběhy na sebe navazují, mají jakousi gradaci v poznacích o technologiích a digitálním světě z dětského pohledu. Pro děti je pojetí tohoto tématu obtížné, je to pro ně abstraktní záležitost. Vhodné je postupovat s ohledem na možnosti dětí a jejich chápání světa. Je doporučeno, vždy začít s prvním příběhem, který děti seznámí s postavami a navodí atmosféru a téma. Každý příběh je rozdělen na jednotlivé části textu a náměty na činnosti k rozvíjení tématu.

Severinová & Korcová (2020f) představují, že v celém příběhu je především rozvíjena digitální gramotnost, a to v následujících oblastech:

- *„Každodenní život s technologiemi.*
- *Správa digitální identity.*
- *Osobní bezpečí a bezpečnost v digitálním prostředí.*
- *Ochrana zdraví.*
- *Etika v digitálním prostředí.“*

V každém jednotlivém příběhu je zastoupeno několik z výše uvedených oblastí. (Severinová & Korcová, 2020f)

Primární cíl projektu je prostřednictvím příběhu rozvíjet digitální gramotnost, forma, jakou jsou příběhy pojaty, má v sobě zakódovanou také čtenářskou gramotnost, funkční gramotnost, matematickou a další gramotnosti.

Severinová & Korcová (2020f): *„Ke každému příběhu také vznikla sada doplňkového materiálu, v tomto materiálu naleznete náměty na další činnosti, jako jsou komiksy, dějové karty, dvojice obrázků, pracovní listy, omalovánky, sudoku, atd. a jsou obohaceny ilustracemi včetně možnosti vést děti k dovednosti hodnocení a sebehodnocení.“*

Ovce.sk – program je zpracován formou animovaných, krátkých pohádek, které se věnují hrozbám v prostředí internetu, se kterými se dítě i dospělý může setkat. Příběhy jsou

zpracovány vtipnou formou s prvky slovenského folklóru. Příběhy je možné si přehrát v několika jazykových mutacích, včetně možnosti pustit s komentáři ve znakové řeči. Projekt nabízí na svých stránkách také komiksy, hry, omalovánky a mnoho dalšího pro rozvoj tématu. (Kalaš, 2013)

Childnet International – britský internetový portál, který si klade za cíl, aby prostředí internetu bylo pro děti zajímavé, přínosné, a především bezpečné místo. Portál nabízí mnoho vzdělávacích materiálů. Nachází se zde sekce zaměřená na vzdělávání rodičů, učitelů a mladých lidí v oblasti bezpečnosti a vhodného používání internetu. (Kalaš, 2013)

EU Kids Online IV - projekt EU Kids Online IV, má za cíl lepší porozumění aktivitám a rizikům, které mohou děti na internetu potkat, setkat se s nimi, projekt je primárně určen pro děti a dospívající ve věku 9-17 let. Jedná se o mezinárodní projekt, dlouhodobě se zaměřuje na zkoumání rizik používání internetu a komunikačních technologií u evropských dětí. (Kalaš, 2013)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 PLÁN VÝZKUMU

V teoretické části práce jsem zaměřila pozornost na objasnění hlavních pojmů a problematiky spojené s rizikovým chováním v prostředí internetu a představila jsem možnosti preventivních programů, které je možné využít v prostředí mateřské školy.

Empirická část bude realizována prostřednictvím kvantitativního designu za pomoci dotazníkového šetření, které dle Gavory (2010, s. 99) „*patří mezi nejčastěji používanou metodu zjišťování údajů a také se jedná o způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí.*“ Pro celistvost využiji, jako druhou kvantitativní metodu obsahovou analýzu dokumentů, konkrétně se bude jednat o školní řády a školní preventivní programy v oblasti sociálně patologických jevů.

6.1 Cíl výzkumu

Hlavní cíl výzkumu

Cílem práce je zmapovat využívání digitální technologií v mateřské škole k prevenci rizikového chování v prostředí internetu u dětí předškolního věku.

Hlavní výzkumná otázka

Využívají učitelé mateřských škol preventivní programy cílené na prevenci rizikového chování v prostředí internetu u předškolních dětí?

Díličí výzkumné otázky

- Jak přistupují učitelé k digitálním technologiím a jejich využití?
- Jaký dokument zabývající se prevencí rizikového chování mají učitelé k dispozici?

Formulace hypotéz

Na základě vyslovených otázek, studia literatury a vlastních názorů definuji následující pracovní hypotézy:

- **Hypotéza č. 1**

Učitelé mateřských škol, mají zájem o digitální technologie, pokud by byli dostatečně proškoleni v této oblasti.

- **Hypotéza č. 2**

Více využívají digitální technologie při vzdělávání učitelé mladší 30 let.

- **Hypotéza č. 3**

Polovina mateřských škol má vytvořený samostatný dokument „školní preventivní program v oblasti prevence sociálních jevů“ a v něm zakomponovanou digitální prevenci.

- **Hypotéza č. 4**

Učitelé spíše nevyužívají preventivní programy při vzdělávání.

6.2 Metody výzkumu

V práci je, jako hlavní metoda výzkumu, dotazník pro učitele mateřských škol. Pro hlubší porozumění problematice a ověření hypotéz je dotazník doplněn metodou obsahové analýzy textu.

Výzkumný design dotazníkového šetření, který je vytvářen prostřednictvím dotazníku, jehož hlavním cílem je hromadné získávání údajů, odpovědí. Jedná se o ekonomický nástroj výzkumného šetření. Prostřednictvím dotazníku získáváme velké množství informací při malé investici času. (Gavora, 2010)

Výzkumný design kvantitativní obsahové analýzy textu, doplňující výzkumná metoda této práce, kterou Berelson (in Gavora, 2010, s. 118) „*definuje jako výzkumnou metodu, která umožňuje objektivní systematický a kvantitativní popis zjevného obsahu textu.*“

6.2.1 Výzkumný vzorek

Pro tento výzkum jsem zvolila výzkumný soubor, učitelek/učitelů mateřských škol z celé České republiky, všech věkových kategorií. Celkem se výzkumný soubor skládá z 218 respondentů. Výzkumný soubor byl vybrán dostupným výběrem.

6.2.2 Příprava a provedení výzkumu

Pilotáž

V první části práce proběhla tzv. pilotáž, kdy jsem po vytvoření dotazníku v aplikaci Survio, vyzkoušela na vzorku dvanácti respondentů, zda jsou otázky srozumitelné, pochopitelné a dobře pojaté. Pilotáž jsem prováděla tak, že na telefonu byl respondent a já odpovídala na případné nejasnosti, což mi dopomohlo k ucelení hypotéz a opravě některých dotazníkových otázek. Pomocí pilotáže, jsem ověřovala, zda je výzkumný nástroj zvolen vhodně, což se mi až na drobné nejasnosti potvrdilo.

Předvýzkum

Před samotným výzkumným šetřením a po ověření výzkumného nástroje v rámci pilotáže jsem provedla předvýzkum, kdy jsem orientačně zjišťovala možnosti prevence rizikového chování v prostředí internetu. Předvýzkum jsem provedla pomocí dotazníku na vzorku 35 osob. Otázky byly směřovány k digitálním technologiím používaných ve školství a možnostech při práci s nimi.

Průběh výzkumu

Po nastudování odborné literatury, promyšlení a stanovení struktury výzkumného šetření, se uskutečnila a proběhla pilotáž a předvýzkum, kdy jsem si ověřila výzkumné nástroje a práci s dotazníkem.

Dotazník jsem poslala učitelkám a učitelům MŠ, prostřednictvím e-mailu, Facebook skupin a osobním odkazem, kde jsem požádala o vyplnění, vysvětlila obsah dotazníku a upozornila na anonymitu dotazníkového šetření.

6.2.3 Dotazník a jeho konstrukce

Dotazník patří mezi nejvíce využívanou metodu získávání dat v pedagogickém výzkumu. Jedná se o způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Odpovědi je možné použít různé, např. otevřené, uzavřené, atd. V práci jsou využity především uzavřené otázky, jedna z otázek je otázkou otevřenou. Dotazník byl formulován patnácti otázkami, Dotazníky byli respondentům zaslány prostřednictvím e-mailu, Facebook skupin, soukromých konverzací, atd. Respondenti jsou učitelky a tři učitelé mateřských škol. Instrukce k vyplnění dotazníku byly jasně popsány a stanoveny v úvodu dotazníku. Dotazník byl zcela anonymní, na co jsem respondenty upozornila. Vyplnění dotazníku probíhalo od ledna 2021 do března 2021.

Výsledky šetření dotazníku a přepracování do konečné podoby

Po provedení pilotáže a předvýzkumu jsem zjistila, že některé nabízené odpovědi nemusí splňovat požadavek na ověření hypotéz. Proto jsem některé odpovědi a jednu otázku změnila a některé poupravila či přepracovala, tak aby dotazník splňoval základní požadavky na validitu, reliabilitu a praktičnost.

7 VÝSLEDKY VÝZKUMU

7.1 Dotazníkové šetření

Výzkum byl realizován přes internetový portál Survio, celkem se výzkumu účastnilo 218 respondentů. Respondenti byli učitelky/učitelé a ředitelky mateřských škol. Výsledky výzkumného šetření jsou zpracovány prostřednictvím tabulek a grafů.

Otázka č. 1

Tabulka 1: Přehled odpovědí na otázku 1: *Pohlaví.*

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Žena	216	98,6%
Muž	3	1,4%

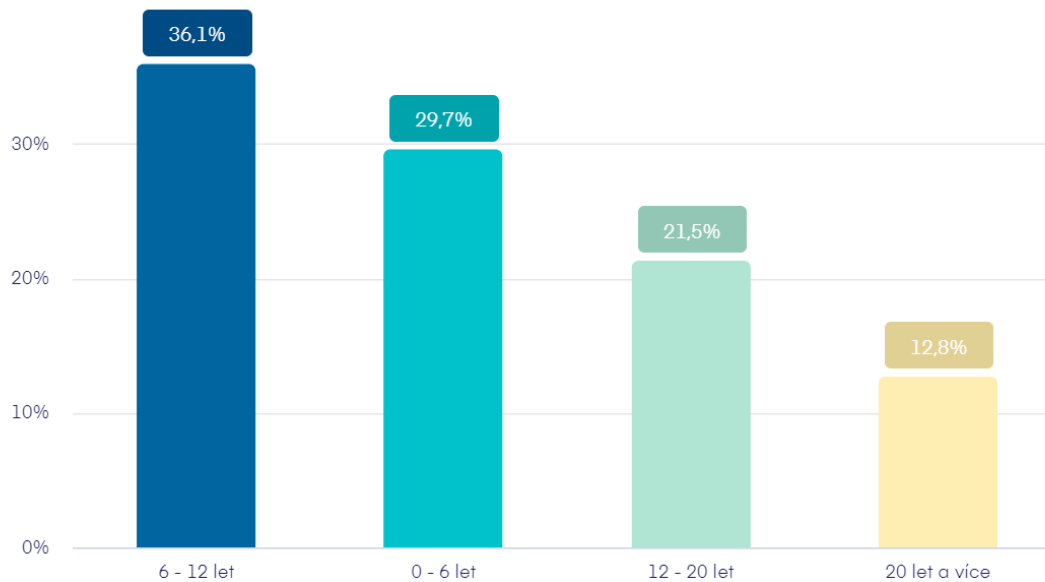
Zastoupení pohlaví, je zřejmý předpoklad, že respondenti jsou z 98,6% ženy, výzkumu se účastnili 3 muži. Tato informace, není překvapující, v oblasti školství jak uvádí Průcha, Walterová & Mareš (2013) převládá genderově ženské pohlaví. V mateřských školách je ženské zastoupení v naprosté většině.

Otázka č. 2

Tabulka 2: Přehled odpovědí na otázku 2: *Délka praxe v mateřské škole.*

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
6 - 12 let	79	36,1%
0 - 6 let	65	29,7%
12 - 20 let	47	21,5%
20 let a více	28	12,8%

2. Délka praxe v mateřské škole

Obrázek 1: Délka praxe v mateřské škole.

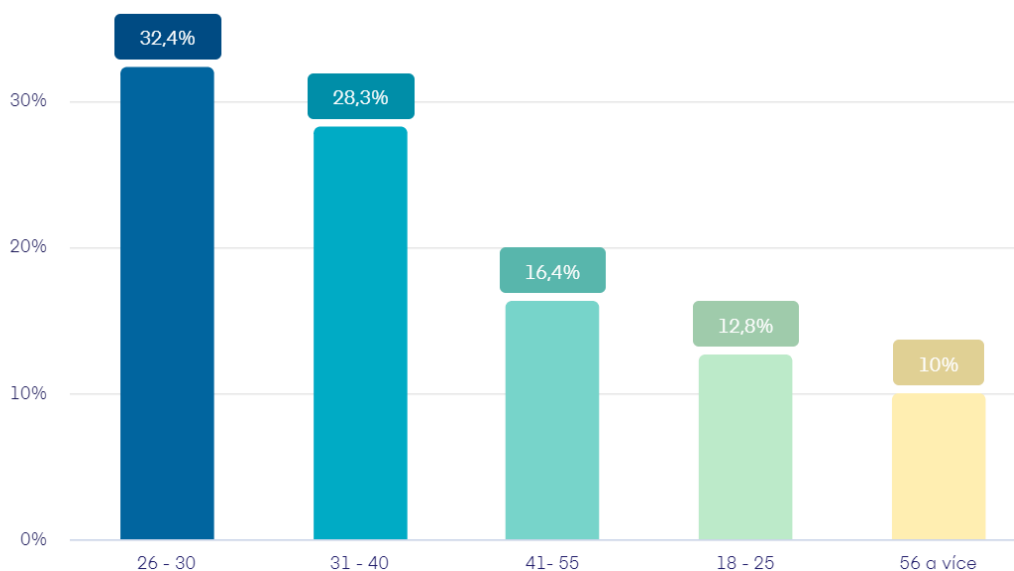
Otázky délky praxe, ukazuje, že největší zastoupení mají respondenti s délkou praxe 6-12 let, konkrétně 36,1 % dotázaných. Další zastoupení je délka praxe 0-6 let, kdy zastoupení je 29,7 % respondentů. Velká část respondentů je také se značnou praxi v rozmezí 12-20 let, a to 21,5 %. 12,8 % respondentů je již s délkou praxe 20 let a více.

Otázka č. 3

Tabulka 3: Přehled odpovědí na otázku 3: *Věk*.

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
26 - 30	71	32.4%
31 - 40	62	28.3%
41- 55	36	16.4%
18 - 25	28	12.8%
56 a více	22	10%

3. Věk

Obrázek 2: Věkové složení respondentů.

Věkové složení respondentů bylo různé, největší zastoupení při vyplňování dotazníku a to 32,4% byli respondenti ve věkovém rozmezí 26-30 let. Přes 28% bylo zastoupení učitelů ve věkovém rozmezí 31-40 let, 16,4% respondentů zařadilo svůj věk v rozmezí 18-25 let a nejméně zastoupenou, přesto početnou skupinou 10% byli učitelé ve věku 56 let a více.

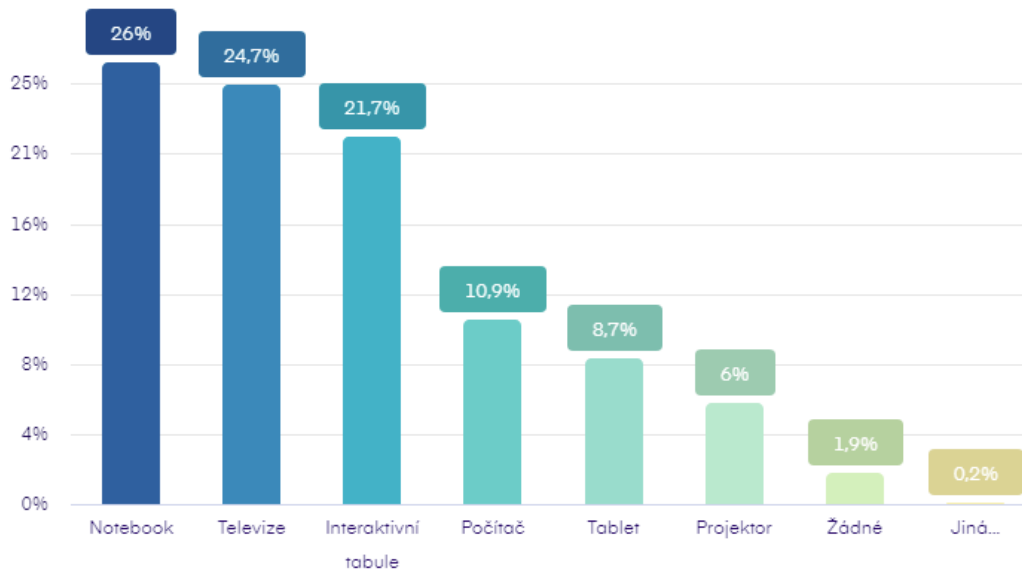
Otázka č. 4

Tabulka 4: Přehled odpovědí na otázku 4: *Máte v mateřské škole možnost práce s digitálními technologiemi?*

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Notebook	138	63.3%
Televize	131	60.1%
Interaktivní tabule	115	52.8%
Počítač	58	26.6%
Tablet	46	21.1%
Projektor	32	14.7%
Žádné	10	4.6%
Jiná...	1	0.5%

4. Máte v mateřské škole možnost práce s digitálními technologiemi?

Obrázek 3: Máte v mateřské škole možnost práce s digitálními technologiemi?

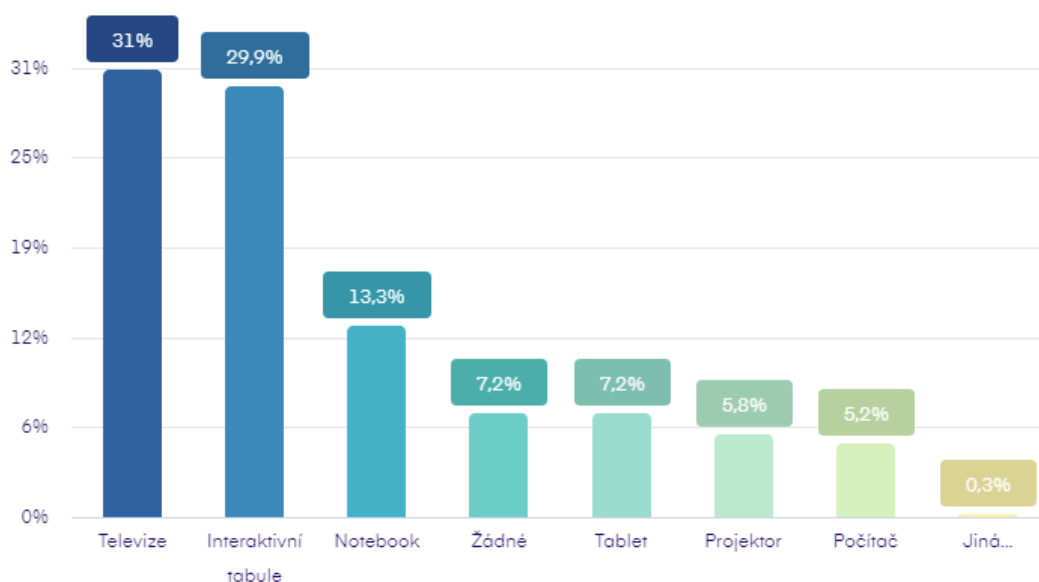
Tabulka ukazuje, že téměř všechny mateřské školy mají možnost pracovat s digitálními technologiemi. Tuto možnost nemá pouze 10 respondentů. Respondenti mohli vybrat více odpovědí a možností s kterými mají možnost práce. Z celkového množství odpovědí, má nejvíce učitelů přístup k notebooku a televizi, dále následuje interaktivní tabule. Přibližně 60 % má přístup souběžně k televizi a notebooku.

Otázka č. 5

Tabulka 5: Přehled odpovědí na otázku 5: *Pracujete s digitálními technologiemi při práci s dětmi během dne, s kterými?*

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Televize	107	50%
Interaktivní tabule	103	48.1%
Notebook	46	21.5%
Žádné	25	11.7%
Tablet	25	11.7%
Projektor	20	9.3%
Počítač	18	8.4%
Jiná...	1	0.5%

5. Pracujete s digitálními technologiemi při práci s dětmi během dne, s kterými?

Obrázek 4: Pracujete s digitálními technologiemi při práci s dětmi během dne, s kterými?

Při této otázce bylo možné odpovědět více odpovědí. Ukázalo se, že 25 respondentů odpovědělo, že nepoužívá žádné technologie. Tabulka také ukazuje, že na rozdíl od otázky

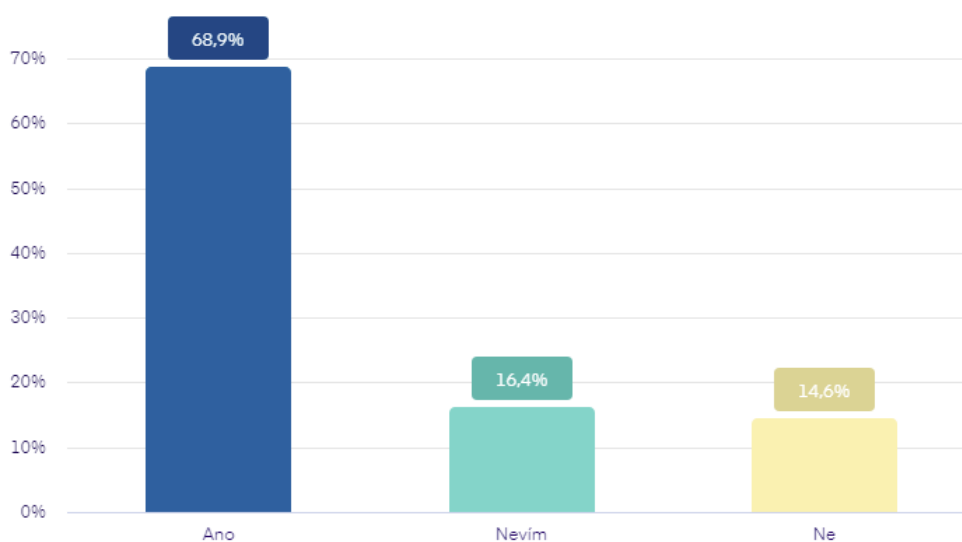
č. 4 je zde největší zastoupení televize a interaktivní tabule, které využívá přibližně polovina dotázaných. Zatímco zastoupení notebooku v mateřských školách je největší a nejpoužívanější digitální technologie, což ukazuje otázka č. 4, jeho využití při práci s dětmi je malé. Notebook, převážně slouží k práci učitelů mateřských škol.

Otázka č. 6

Tabulka 6: Přehled odpovědí na otázku 6: *Je pro vás důležité zapojit prevenci rizikového chování v prostředí internetu u předškolních dětí do vzdělávání?*

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Ano	151	68,9%
Nevím	36	16,4%
Ne	32	14,6%

6. Je pro vás důležité zapojit prevenci rizikového chování v prostředí internetu u předškolních dětí do vzdělávání?

Obrázek 5: Je pro vás důležité zapojit prevenci rizikového chování v prostředí internetu u předškolních dětí do vzdělávání?

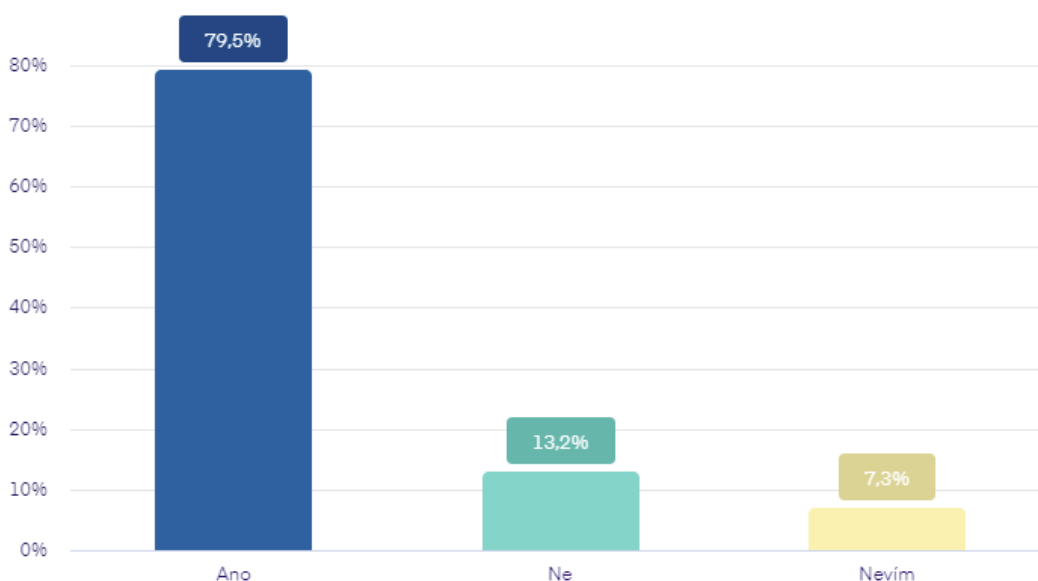
Výzkumná otázka č. 6 ukázala, že 68,9% respondentů, tedy 151 odpovědí bylo ano, je tedy pro učitele důležité zapojit prevenci rizikového chování v prostředí internetu do vzdělávání v mateřských školách. 16,4% neví, zda je zapojení pro ně důležité či nikoliv a 14,6% respondentů nepovažuje za důležité zapojit do vzdělávání u předškolních dětí v mateřských školách prevenci rizikového chování.

Otázka č. 7

Tabulka 7: Přehled odpovědí na otázku 7: *Zajímá vás prevence rizikového chování v prostředí internetu?*

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Ano	174	79,5%
Ne	29	13,2%
Nevím	16	7,3%

7. Zajímá vás prevence rizikového chování v prostředí internetu?

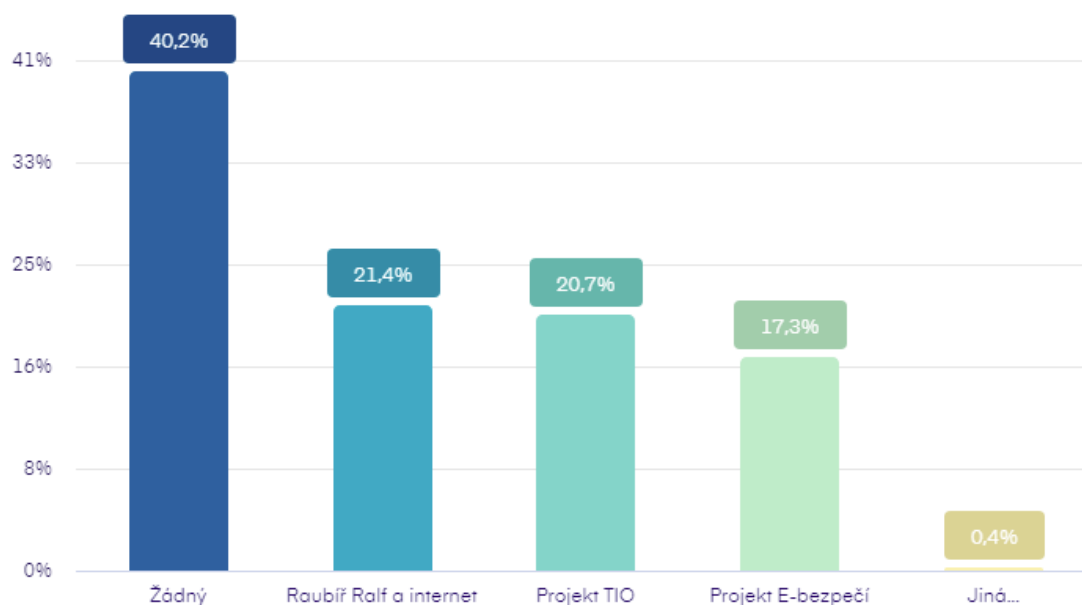
Obrázek 6: Zajímá vás prevence rizikového chování v prostředí internetu?

Téměř 80%, přesněji 78,5 % dotázaných učitelů se zajímá o prevenci rizikového chování v prostředí internetu. 13,2% dotázaných se nezajímá o prevenci rizikového chování v prostředí internetu a 16 respondentů, tedy 7,3% se neumí vyjádřit zda mají nebo nemají zájem o prevenci rizikového chování v prostředí internetu.

Otázka č. 8

Tabulka 8: Přehled odpovědí na otázku 8: *Které z následujících preventivních programů zaměřených na digitální technologie a prostředí internetu znáte?*

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Žádný	107	49.1%
Raubíř Ralf a internet	57	26.1%
Projekt TIO	55	25.2%
Projekt E-bezpečí	46	21.1%
Jiná...	1	0.5%

8. Které z následujících preventivních programů zaměřených na digitální technologie a prostředí internetu znáte?

Obrázek 7: Které z následujících preventivních programů zaměřených na digitální technologie a prostředí internetu znáte?

Na otázku, jaké znají učitele preventivní programy, bylo možné odpovědět více odpovědí. Překvapující je, že 49,1% dotázaných nezná žádný preventivní program. Nejvíce je zastoupen program Raubíř Ralf a internet, který zná 57 dotázaných (26,1%) a ihned na druhém místě je program TIO.

Otázka č. 9

Tabulka 9: Přehled odpovědí na otázku 9: *Znáte jiné preventivní programy zaměřené na digitální technologie a předškolní děti, jaké?*

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
	171	78.4%
Ne	16	7.3%
Neznám	8	3.7%
Neznám	4	1.8%
ne	2	0.9%
Ne	2	0.9%
Nic	2	0.9%
Alenka v říši gifů	2	0.9%
Bohužel neznám.	1	0.5%

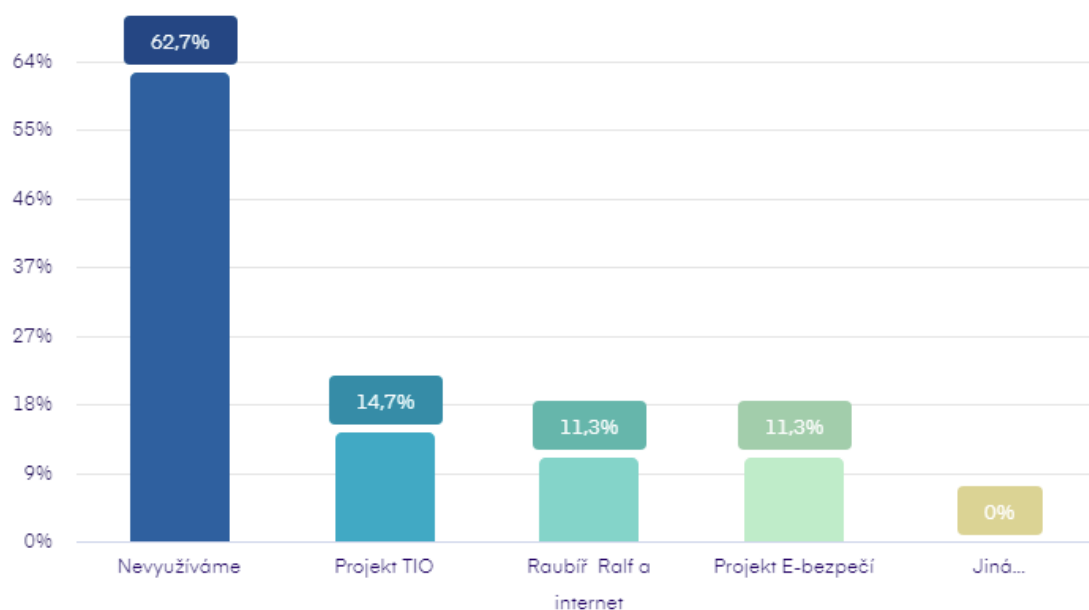
Výzkumná otázka č. 9, byla nepovinnou otázkou a neodpovědělo na ni 171 respondentů. Otázka se zabývala možností jiných preventivních programů, které znají respondenti a tyto programy jsou zaměřené na prevenci rizikového chování v prostředí internetu ve spojitosti na předškolní děti. Dvě odpovědi představili preventivní program s názvem „*Alenka v říši gifů*“. Jedná se o populárně naučný pořad pro děti, které tráví čas on-line a ukazuje s čím vším se na internetu mohou potkat. Je zpracován formou videí a je vhodný spíše pro děti školního věku.

Otázka č. 10

Tabulka 10: Přehled odpovědí na otázku 10: *Využíváte v mateřské škole preventivní program, zaměřené na digitální technologie, jaké?*

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Nevyužíváme	135	61.9%
Projekt TIO	48	22%
Raubíř Ralf a internet	35	16.1%
Projekt E-bezpečí	23	10.6%
Jiná...	1	0.5%

10. Využíváte v mateřské škole preventivní programy, zaměřené na digitální technologie, jaké?

Obrázek 8: Využíváte v mateřské škole preventivní programy, zaměřené na digitální technologie, jaké?

Tabulka i graf ukazují, že učitelé mateřských škol nevyužívají preventivní programy, které jsou zaměřené na digitální technologie, při práci s dětmi. 135 respondentů (62%) odpovědělo, že nevyužívá žádný preventivní program. Nejvíce využíván preventivní

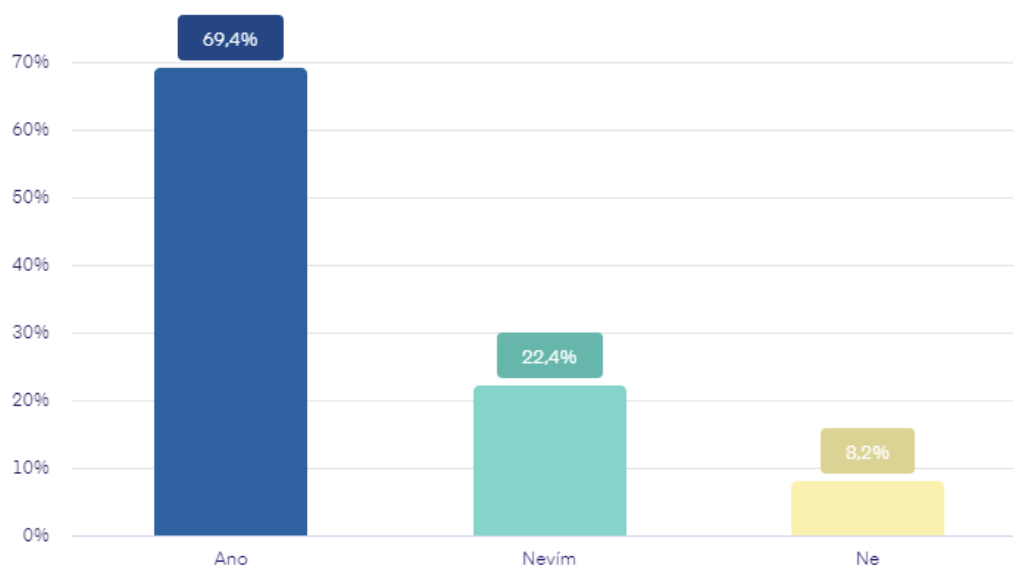
program je projekt TIO, který je určen primárně pro předškolní děti, využívá ho 22% dotázaných při své práci.

Otázka č. 11

Tabulka 11: Přehled odpovědí na otázku 11: *Zapojili byste preventivní programy do vzdělávání v mateřských školách pravidelně, pokud byste byli v tomto směru odborně proškoleni?*

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Ano	152	69.4%
Nevím	49	22.4%
Ne	18	8.2%

11. Zapojili byste preventivní programy do vzdělávání v mateřských školách pravidelně, pokud byste byli v tomto směru odborně proškoleni?

Obrázek 9: Zapojili byste preventivní programy do vzdělávání v mateřských školách pravidelně, pokud byste byli v tomto směru odborně proškoleni?

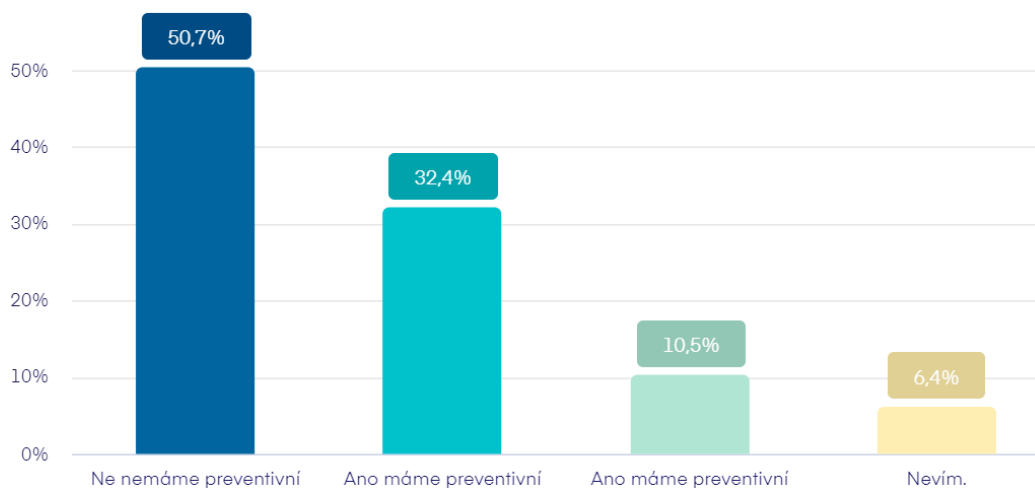
Z odpovědí u otázky č. 11 vyplývá, že učitelé mají zájem o preventivní programy a rádi by je zapojili do vzdělávání, kdyby byli v této oblasti odborně proškoleni. Celých 69,4%, tedy 152 respondentů odpovědělo, že má zájem o preventivní programy a zapojilo by je do výuky, kdyby byli proškoleni v této oblasti. 49 respondentů (22,4%) neví, zda by zapojili do výuky a pouze 18 respondentů (8,2%) by nezapojilo preventivní programy do výuky ani, kdyby bylo řádně proškoleny.

Otázka č. 12

Tabulka 12: Přehled odpovědí na otázku 12: *Máte ve své mateřské škole školní preventivní program sociálně patologických jevů a v něm zapojenou digitální prevenci?*

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Ne nemáme preventivní program.	111	50.7%
Ano máme preventivní program bez digitální prevence.	71	32.4%
Ano máme preventivní program a v něm zakomponovanou digitální prevenci.	23	10.5%
Nevím.	14	6.4%

12. Máte ve své mateřské škole školní preventivní program sociálně patologických jevů a v něm zapojenou digitální prevenci?

Obrázek 10: Máte ve své mateřské škole školní preventivní program sociálně patologických jevů a v něm zapojenou digitální prevenci?

Nejčastěji respondenti 50,7 % uvádí, že nemají ve své mateřské škole preventivní program sociálně patologických jevů. 32,4 % uvedlo, že preventivní program jejich mateřská škola má, ovšem bez digitální prevence. Pouze 23 respondentů, tj. 10,5 % má ve své mateřské

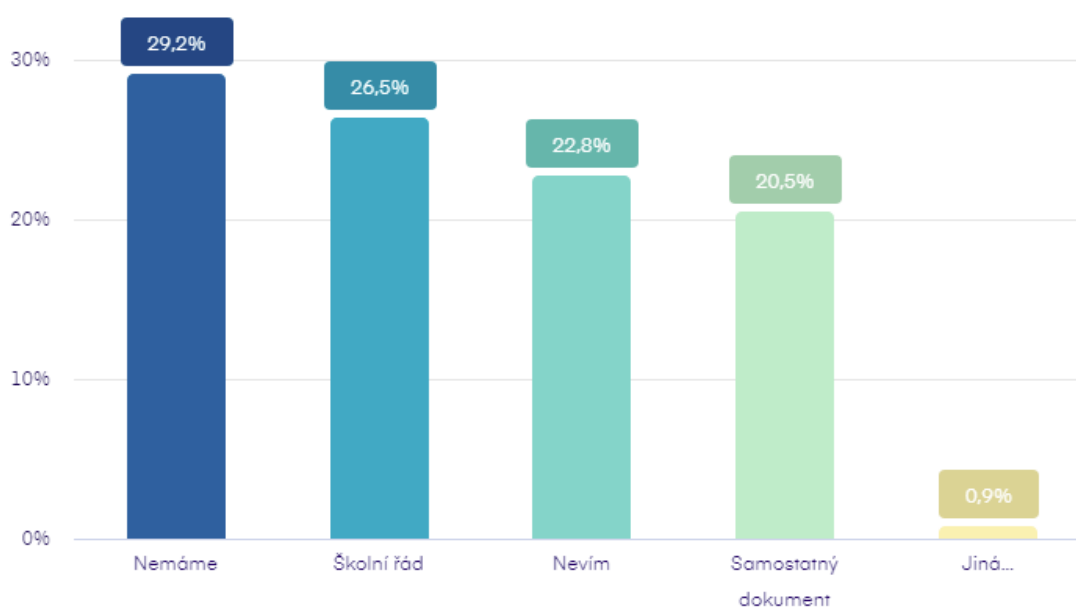
škole preventivní program, v kterém má zakotvenou prevenci sociálně patologických jevů, ale také digitální prevenci.

Otázka č. 13

Tabulka 13: Přehled odpovědí na otázku 13: *Máte v jiném dokumentu zakomponovanou prevenci sociálně patologických jevů? V jakém dokumentu.*

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Nemáme	64	29,2%
Školní řád	58	26,5%
Nevím	50	22,8%
Samostatný dokument	45	20,5%
Jiná...	2	0,9%

13. Máte v jiném školním dokumentu zakomponovanou prevenci sociálně patologických jevů? V jakém dokumentu.

Obrázek 11: Máte v jiném dokumentu zakomponovanou prevenci sociálně patologických jevů? V jakém dokumentu.

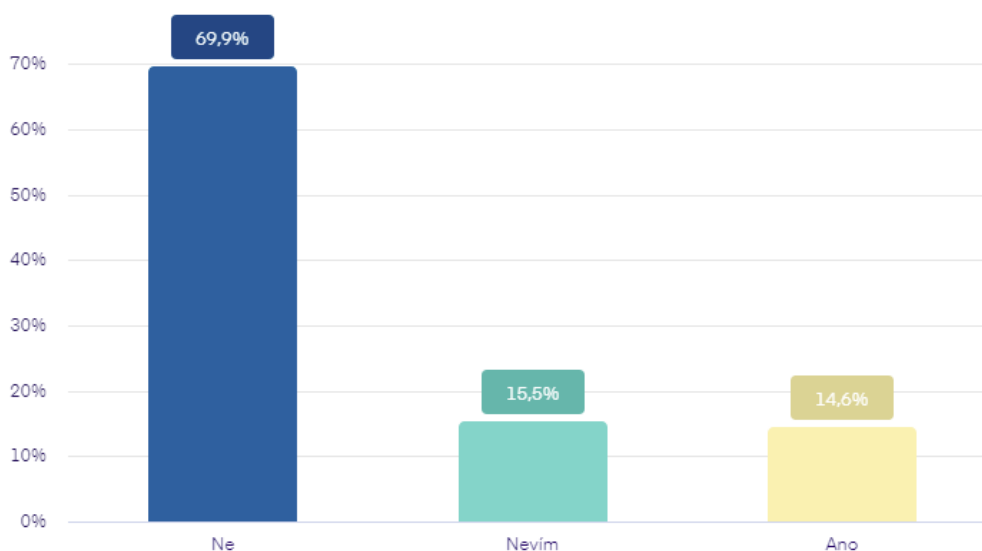
Dokument obsahující prevenci sociálně patologických jevů ve většině případů zcela chybí a mateřské školy jej nemají, jedná se o 29,2 % tedy 64 respondentů, kteří odpověděli, že nemají žádný dokument. Pokud dokument mají, je v 26,5 % případech zakomponován do školního řádu a ve 20,5 % se jedná o samostatný dokument. 50 respondentů, tedy 22,8 % neví, zda dokument má jejich mateřská škola nebo ne.

Otázka č. 14

Tabulka 14: Přehled odpovědí na otázku 14: *Máte ve svém školním vzdělávacím programu zakomponovanou digitální osvětu a prevenci?*

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Ne	153	69.9%
Nevím	34	15.5%
Ano	32	14.6%

14. Máte ve svém školním vzdělávacím programu zakomponovanou digitální osvětu a prevenci?

Obrázek 12: Máte ve svém školním vzdělávacím programu zakomponovanou digitální osvětu a prevenci?

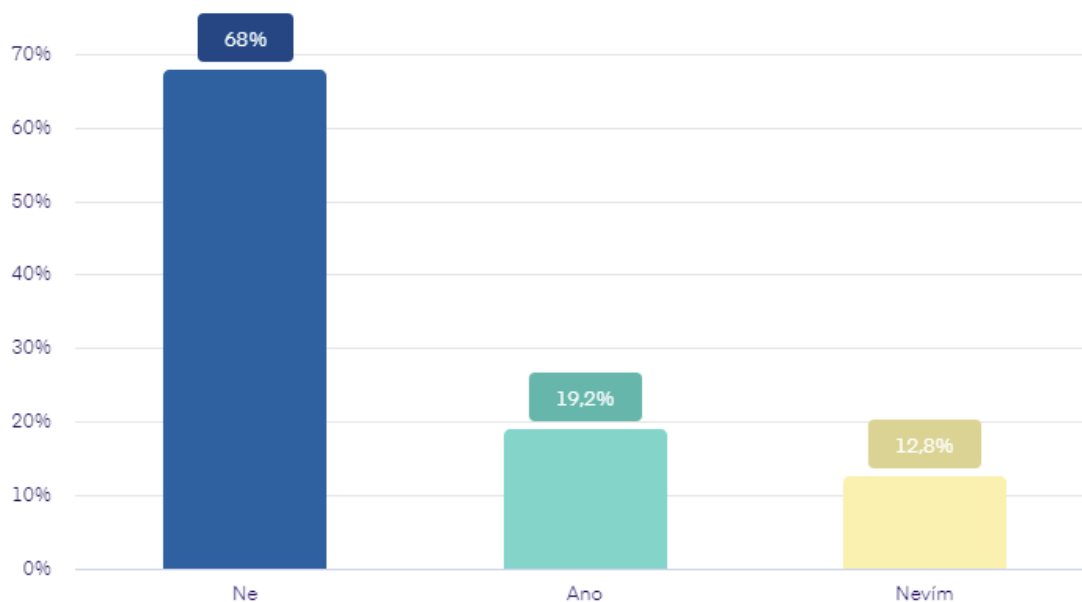
Digitální osvětu a prevenci nemá v školním vzdělávacím programu zakomponováno 69,9 % respondentů. 32 respondentů má v školním vzdělávacím programu zakomponovanou digitální osvětu a prevenci. 15,5 % neví, zda má nebo nemá jejich mateřská škola v školním vzdělávacím programu zakomponovanou digitální osvětu a prevenci.

Otázka č. 15

Tabulka 15: Přehled odpovědí na otázku 15: *Máte ve svém třídním vzdělávacím programu zakomponovanou digitální osvětu a prevenci?*

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Ne	149	68%
Ano	42	19,2%
Nevím	28	12,8%

15. Máte ve svém třídním vzdělávacím programu zakomponovanou digitální osvětu a prevenci?

Obrázek 13: Máte ve svém třídním vzdělávacím programu zakomponovanou digitální osvětu a prevenci?

Nejčastěji respondenti uváděli, že nemají ve svém třídním vzdělávacím programu zakomponovanou digitální osvětu a prevenci jedná se o 149 respondentů, tj. 68 % dotázaných. 42 respondentů (19,2 %) uvedlo, že v třídním vzdělávacím programu mají zakomponovanou digitální osvětu a prevenci a 12,8 % nevědělo odpovědět.

7.2 Obsahová analýza textu

Jako doplňkovou výzkumnou metodu, jsem zvolila kvantitativní obsahovou analýzu dokumentů, které mohou být různého charakteru. Za předmět výzkumného šetření obsahové analýzy můžeme použít jakýkoliv textový, vizuální či zvukový záznam lidského jednání (Sedláková, 2014)

Obsahová analýza, jako doplňující výzkumná metoda slouží k dopomoci při ověření nebo vyvrácení předem stanovených hypotéz.

Ve vybraných dokumentech jsem určovala počet klíčových slov a slovních spojení s významem „digitální a prevence“ „kyberšikana“ „sociálně patologické jevy“ „prevence drogových závislostí“ „prevence vandalismu a kriminality“ „prevence sociálně patologických jevů, které se dotýkají prostředí internetu“ kam jsem zařadila pojmy s tímto tématem úzce související – šikana, ztráta identity, rizikové chování, primární prevence

Data jsem dále zapisovala do záznamových archů dle jednotlivých kategorií, upravila v programu MS Excel a výsledné grafy jsou umístěny v práci.

7.2.1 Výzkumný soubor

Pro analýzu jsem vybrala pět náhodně vybraných školních řádů mateřských škol, a pět náhodně vybraných školních preventivních programů v oblasti prevence sociálně patologických jevů, z toho důvodu, že v dotazníkovém šetření se ukázalo (viz. otázka č. 13), pokud mateřská škola má zapojenou prevenci sociálně patologických jevů v některém ze školních dokumentů, jedná se o školní řád nebo samostatný dokument. Cílem obsahové analýzy je prostřednictvím kategorií, zjistit, zda se dané pojmy (kategorie) opravdu v těchto textech nachází a jaké je jejich zastoupení.

7.2.2 Kategorizace

Výběrový vzorek textů jsem analyzovala podle následujících devíti kategorií.

Tabulka 16: Kategorizace.

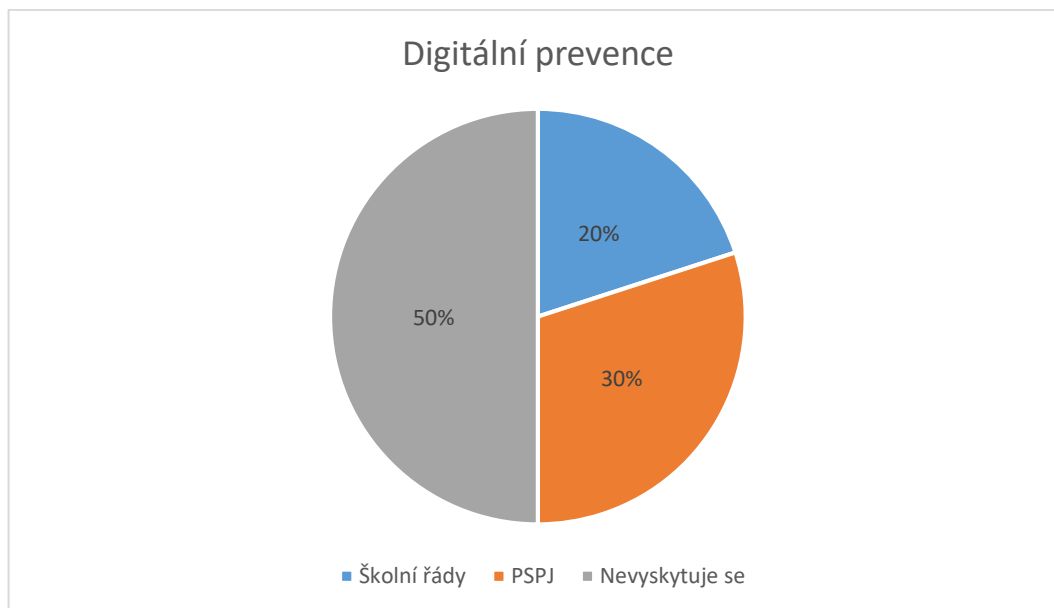
Kategorie	Kódy
Digitální prevence	digitální programy, prevence a digitální technologie, digitální osvěta, digitální závislost.
Šikana, kyberšikana	násilí, šikana v prostředí školy, kyberšikana, útoky, oběť, útočník
Sociálně patologické jevy	drogy, alkoholismus, návykové látky, omamné látky, vandalismus, kriminalita, závislosti, gambling,
Diskriminace	utlačování, rasismus, xenofobie
Prevence drogových závislostí	prevence užívání drog, drogy v prostředí MŠ, závislost
Prevence vandalizmu a kriminality	prevence kriminality, prevence vandalizmu, krádeže, poškozování osob, majetku
Virtuální závislosti	závislosti na internetu, závislost na PC, závislost na mobilních technologiích, závislost na programech, hrách, virtuální drogy
Preventivní činnosti	činnosti preventivní péče, činnosti vedoucí k eliminaci sociálně patologických jevů.
Primární prevence	účelná prevence, počáteční prevence, předškolní prevence.

7.2.3 Výsledky obsahové analýzy

Výsledky obsahové analýzy textů jsou zpracovány v následujících grafech, dle jednotlivých kategorií. U grafů je prezentováno jednotlivé procentuální zastoupení dané kategorie, a to v školním řádě a v dokumentu prevence sociálně patologických jevů. Grafy také ukazují, v jakém procentuálním zastoupení se daná kategorie nevyskytuje.

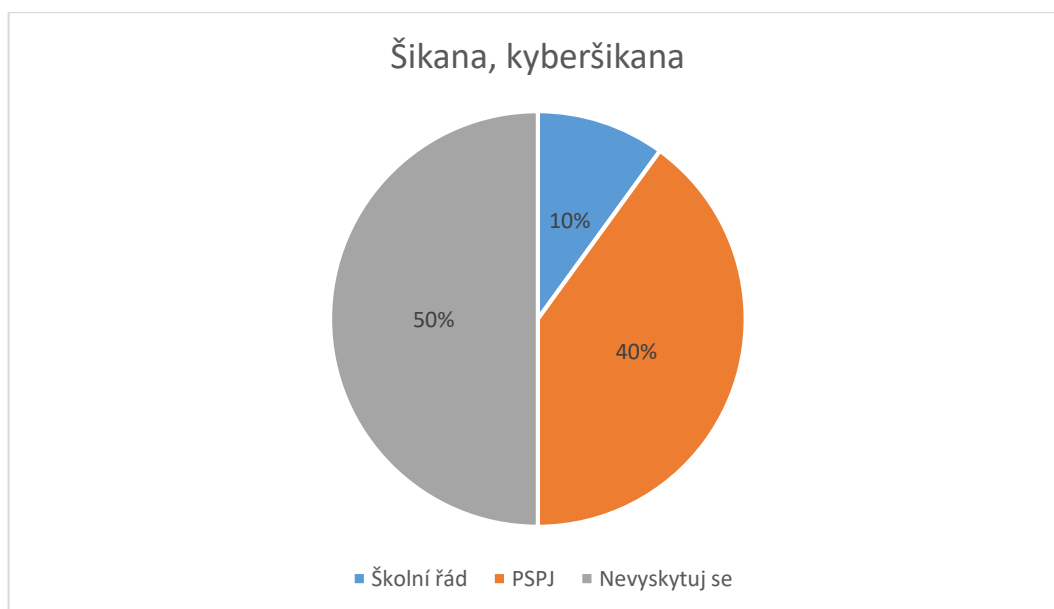
Graf 1: *Digitální prevence.*

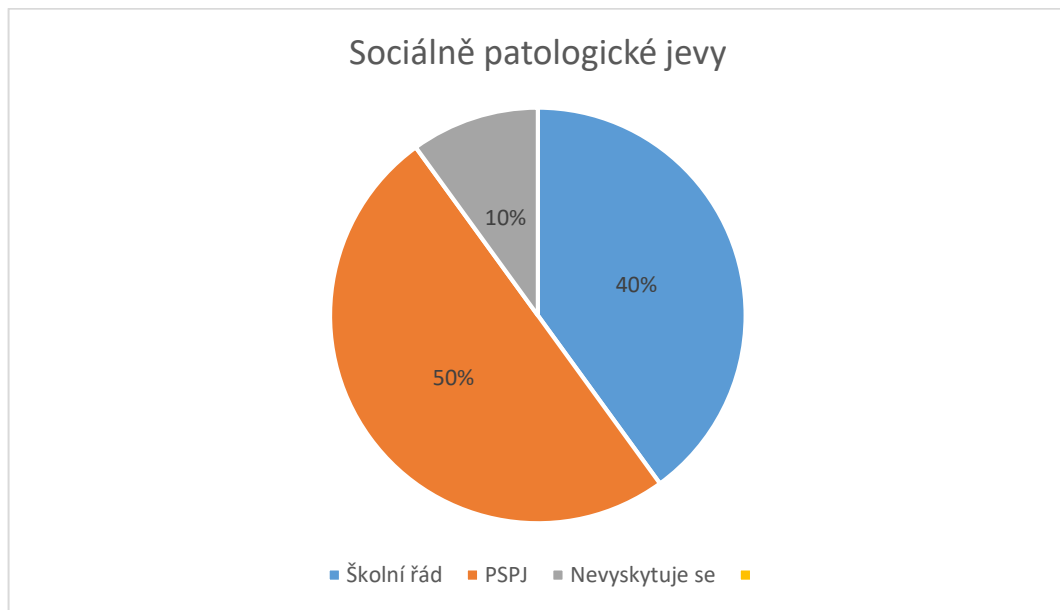
Obsahová stránka v textech, týkající se digitální prevence je zastoupena 50%. Jedná se o dva tj. 20% školní řády, které obsahují kategorii digitální prevence a tři, tj. 30% dokumentů prevence sociálně patologických jevů, obsahující digitální prevenci.

Graf 2: Šikana, kyberšikana.

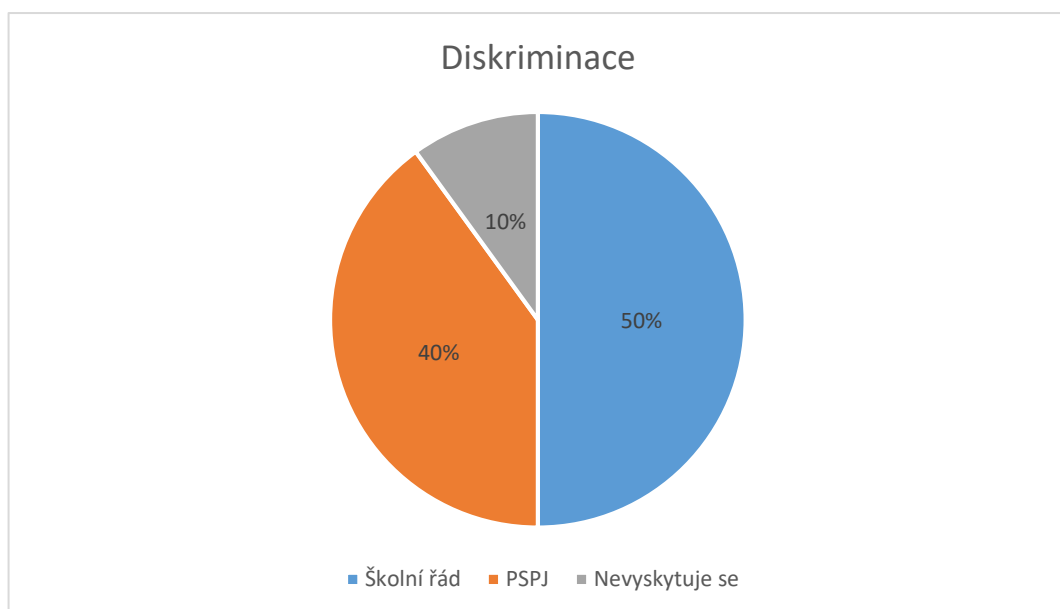
Pojem a kategorie týkající se šikany, kyberšikany se u pěti dokumentů, tj. 50 % nevyskytuje. V druhé polovině 50 % se vyskytuje, a to v rozložení ve čtyřech dokumentech prevence sociálně patologických jevů a v jednom analyzovaném školním řádě.

Graf 3: Sociálně patologické jevy

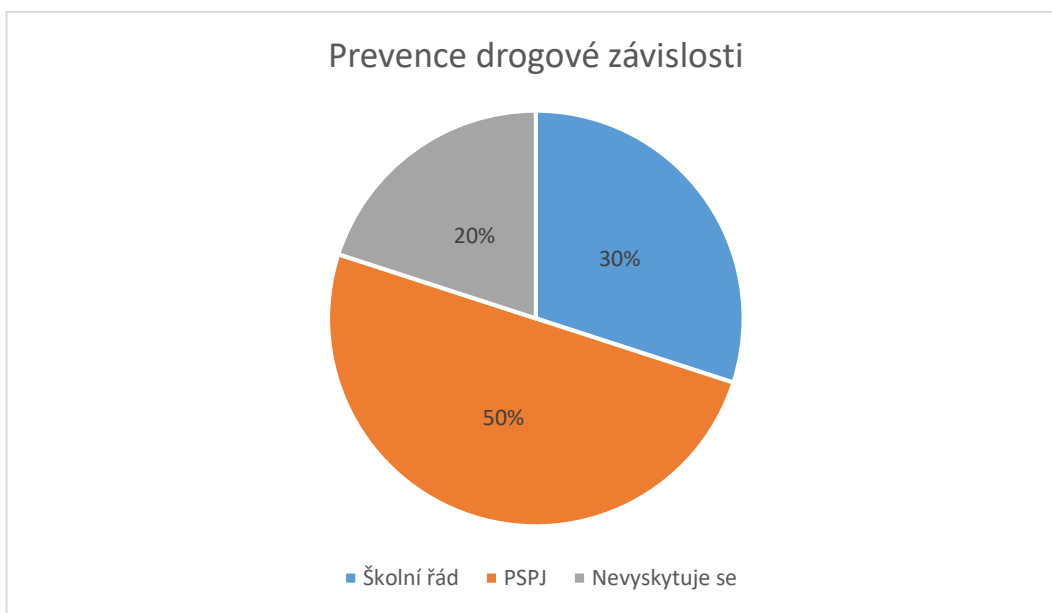

Sociálně patologické jevy a s tím související kódy drogy, alkoholismus, vandalismus, kriminalita, závislosti, gambling, návykové a omamné látky se vyskytují v 9 dokumentech, tj. z 90 %, podílem 50 % v dokumentu prevence sociálně patologických jevů a 40 % ve školních řádech. U jednoho dokumentu se nevyskytly.

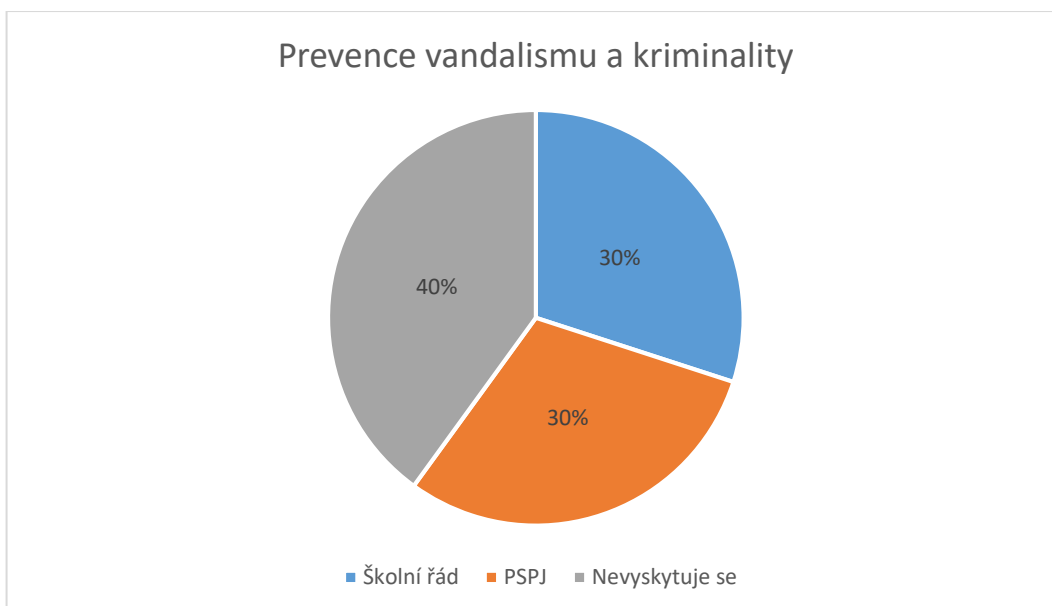
Graf 4: Diskriminace.

Diskriminace a související kódy rasismus, xenofobie atd. byli zastoupeny v 90 % dokumentů. Nevyskytovaly se v jedné prevenci sociálně patologických jevů. Diskriminace je zastoupena stejně jako prevence sociálně patologických jevů, co je možné porovnat s předchozím grafem.

Graf 5: *Prevence drogové závislosti.*

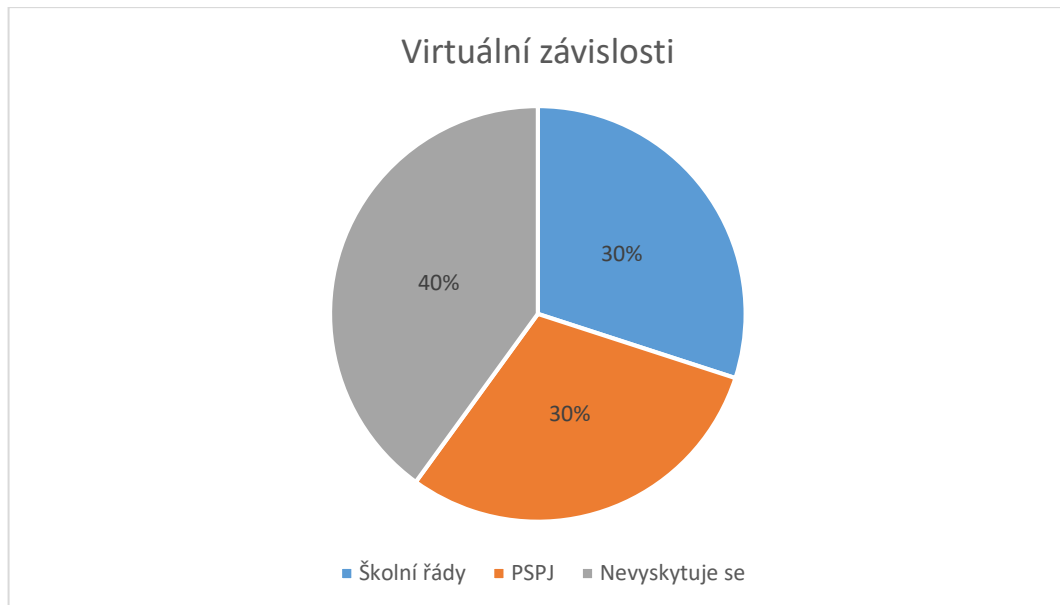
Prevence drogových závislostí byla v textech zastoupena z 80 %. V školních řádech bylo zastoupení nižší 30 % a v prevenci sociálně patologických jevů bylo zastoupení ve všech pěti dokumentech.

Graf 6: *Prevence vandalismu a kriminality.*

Prevence vandalismu a kriminality a s ní spojené kategorizace, krádeže, poškozování osob a majetku se nevyskytují v 40 %, tedy u čtyř dokumentů a u zbylých šesti dokumentů se vyskytují ve vyváženém poměru 30 % školní řády a 30 % prevence sociálně patologických

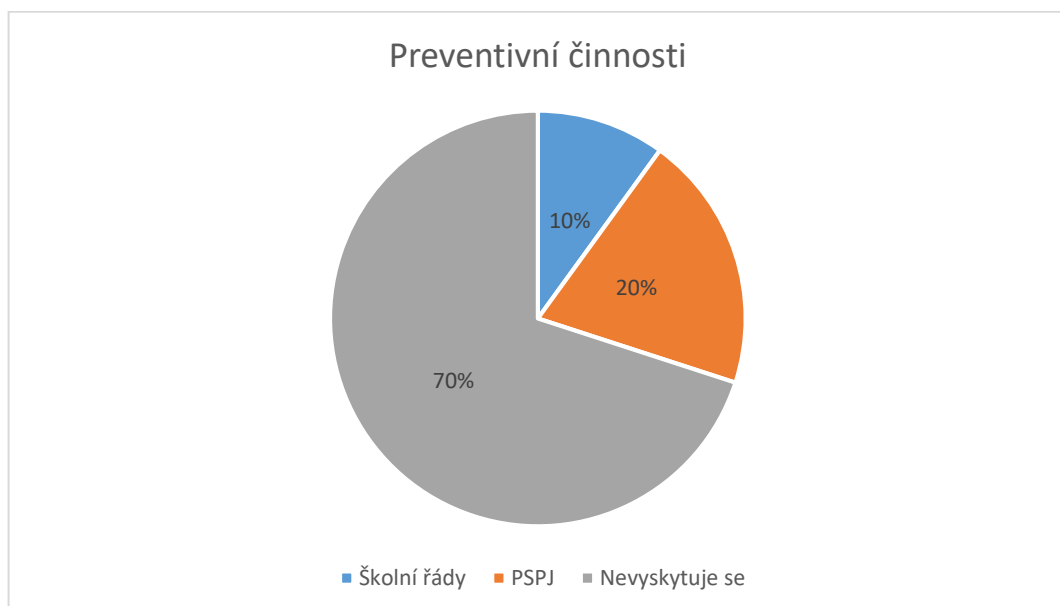
jevů. Prevence vandalismu a kriminality je zastoupena mnohem méně, než prevence drogové závislosti, viz graf č. 5.

Graf 7: *Virtuální závislosti.*

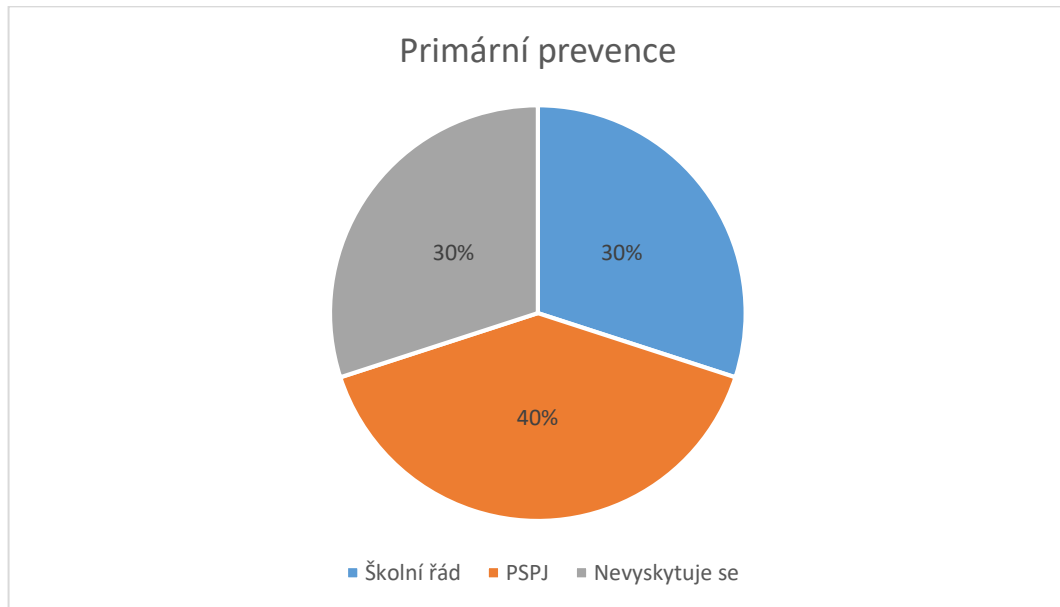
Kategorie virtuální závislosti a její pojetí kategorií závislosti na internetu, závislost na PC, závislost na mobilních technologiích, závislost na programech, hrách, atd. se vyskytují ve třech školních řádech, tj. 30% a ve třech dokumentech prevence sociálně patologických jevů, tj. 30% u čtyř dokumentů se nevyskytují.

Graf 8: *Preventivní činnosti.*

Výskyt preventivních činností, her, námětů se v dokumentech téměř nevyskytoval. U sedmi, tj. 70% dokumentů, nebyla tato kategorie nalezena. V jednom školním řádě, tj. 10% a z 20% se vyskytovali preventivní činnosti v dokumentech prevence sociálně patologických jevů.

Graf 9: Primární prevence.

Skladba typů a kategorií týkající se primární prevence je v 70 % zastoupena. Z 30 % tj. ve třech dokumentech se vůbec nevyskytuje. Primární prevence je na rozdíl od preventivních činností zastoupena ve více než 50 % případů. Možné porovnání s grafem č. 8.

8 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Na základě provedených dvou výzkumných metod, hlavní kvantitativní výzkumné metody dotazníkového šetření a doplňující výzkumné kvantitativní metody obsahové analýzy textu byla zjištěna data, která pomohla k potvrzení hlavní výzkumné otázky a dílčích výzkumných otázek a ověření/vyvrácení hypotéz výzkumu.

8.1 Dotazníkové šetření, zodpovězení hypotéz

Dotazníkové šetření probíhalo on-line formou, dotazník vyplnilo celkem 218 respondentů a výsledky dotazníku pomohly k ověření hypotéz.

Hypotéza č. 1: *Učitelé mateřských škol, mají zájem o digitální technologie, pokud by byli dostatečně proškoleni v této oblasti.* - **potvrzena**

Tato hypotéza byla prostřednictvím výzkumu potvrzena. Její potvrzení prokazuje otázka č. 11 „Zapojili byste preventivní programy do vzdělávání v mateřských školách pravidelně, pokud byste byli v tomto směru odborně proškoleni?“ 69,4 % dotázaných odpovědělo, že mají zájem o preventivní programy a jejich zapojení do výuky. Touto otázkou z dotazníkové šetření je tedy hypotéza potvrzena.

Hypotéza č. 2: *Více využívají digitální technologie při vzdělávání učitelé mladší 30 let.* – **potvrzena**

Tabulka 17: Kontingenční tabulka k hypotéze č. 2

Kontingenční tabulka

1. OTÁZKA		2. OTÁZKA			
3. Věk		6. Je pro vás důležité zapojit prevenci rizikového chování v prostředí			
		18 - 25	26 - 30	31 - 40	56 a více
Ano		18	54	45	9
Ne		5	8	8	8
Nevím		5	9	9	5

Pro zjištění hypotézy č. 2, bylo nutné k ověření použít otázku č. 3 dotazníkového šetření týkající se věku respondentů a otázku č. 6 dotazníkového šetření „Je pro vás důležité zapojit prevenci rizikového chování v prostředí internetu u předškolních dětí do vzdělávání?“ Kontingenční tabulka prokazuje, že ve věku 18 – 30 let, z celkového počtu odpovědí využívá 72 respondentů digitální technologie ve vzdělávání, zatímco ve věkovém rozmezí 31– 56

a více let, využívá digitální technologie při vzdělávání 54 respondentů. Z celkového součtu 126 respondentů, kteří používají při vzdělávání digitální technologie je více než polovina tj. 72 respondentů, kteří technologie ve vzdělávání využívají, z těchto odpovědí vyplývá potvrzení hypotézy č. 2.

Hypotéza č. 3: *Polovina mateřských škol má vytvořený samostatný dokument „školní preventivní program v oblasti prevence sociálních jevů“ a v něm zakomponovanou digitální prevenci.* – **nepotvrzena**

Tabulka 18: Kontingenční tabulka k hypotéze č. 3 a k hypotéze č. 4

Kontingenční tabulka

1. OTÁZKA

12. Máte ve své mateřské škole školní preventivní program sociáln...

2. OTÁZKA

13. Máte v jiném školním dokumentu zakomponovanou prevenci s...

	Ano máme preventivní program a v něm zakomponovanou digitální prevenci.	Ano máme preventivní program bez digitální prevence.	Ne máme preventivní program.	Nevím.
Školní řád	6	38	16	1
Samostatný dokument	15	25	5	0
Nemáme	1	3	57	3
Nevím	1	6	33	10
Jiná...	0	1	1	0
Celkem	23	73	111	14

K zjištění pravdivosti hypotézy číslo 3, bylo nutné propojit pomocí kontingenční tabulky odpovědi z otázky č. 12 „*Máte ve své mateřské škole školní preventivní program sociálně patologických jevů a v něm zapojenou digitální prevenci?*“ s otázkou č. 13 „*Máte v jiném školním dokumentu zakomponovanou prevenci sociálně patologických jevů? V jakém dokumentu.*“ Po propojení těchto otázek byla hypotéza č. 3 nepotvrzena. Z výsledků vyplývá, že samostatný dokument týkající se prevence sociálně patologických jevů má 40 respondentů a 44 respondentů má prevenci sociálně patologických jevů zakomponovanou ve svých školních řádech.

Hypotéza č. 4: *Učitelé spíše nevyužívají preventivní programy při vzdělávání.* - **potvrzena**

Tato hypotéza, je potvrzena v dotazníkovém šetření v otázce č. 10, kde se prokázalo, že 62,7 %, tedy 135 respondentů, učitelů mateřských škol nevyužívá preventivní programy zaměřené na digitální technologie.

8.2 Shrnutí výsledků výzkumu

Cílem hlavní výzkumné části práce bylo zjistit využívání digitálních technologií učitelkami mateřských škol, jako prevenci rizikového chování v prostředí internetu. Dále jsem se zaměřila na projekty, které cílí na prevenci rizikového chování v prostředí internetu a pomocí, výzkumných metod jsem se snažila ověřit, zda tyto programy učitelé v mateřské škole znají a využívají. Na základě hlavní výzkumné otázky byly stanoveny dílčí výzkumné otázky.

Odpověď na hlavní výzkumnou otázku: *Využívají učitelé mateřských škol preventivní programy cílené na prevenci rizikového chování v prostředí internetu u předškolních dětí?*

Z odpovědí respondentů v dotazníkovém šetření se prokázalo, že míra využívání programů podporující a rozvíjející prevenci a povědomí o rizikovém chování v prostředí internetu není příliš vysoká. Téměř 63 % respondentů nevyužívá preventivní programy. Zájem o digitální prevenci ze strany pedagogů není dostačující. Prokázalo se také, že učitelé nejsou v této oblasti dostatečně proškoleni a jejich povědomí o digitální prevenci rizikového chování není příliš rozsáhlé.

Odpovědi na dílčí výzkumné otázky.

Jak přistupují učitelé k digitálním technologiím a jejich využití?

Výzkum prokázal, že řada pedagogů má k dispozici pro práci, rozdílné digitální technologie. Otázka č. 4 dotazníkového šetření potvrdila, že pouze 10 respondentů, nemá k dispozici v mateřské škole žádnou digitální technologii. Nejvíce se v mateřských školách prokázalo, že učitelé mají k dispozici notebook 63,3%, televizi 60,1 % a interaktivní tabuli 52, 8%. Otázka č. 5 dotazníkového šetření pak prokázala, že se stejnými technologiemi, tedy televizí, interaktivní tabulí a notebookem pracují učitelé během dne a využívají tyto technologie při eliminaci rizik v prostředí internetu.

Jaký dokument zabývající se prevencí rizikového chování mají učitelé k dispozici?

Dokument, který by učitelům poskytoval zpracovanou prevenci rizikového chování v prostředí internetu, mají k dispozici pouze některé mateřské školy. Ve školním vzdělávacím řádě má prevenci rizikového chování zakomponováno 14,6 %, tj. 32 respondentů. V převážné většině není zakomponována digitální osvěta v školním vzdělávacím programu, to potvrzuje otázka č. 14 v dotazníkovém šetření. V třídním vzdělávacím plánu má zakomponovanou digitální osvětu a prevenci o 10 respondentů více

než v školním vzdělávacím programu, tj. 42 respondentů (19,2 %), to potvrzuje otázka č. 15 dotazníkového šetření. Pokud mají učitelé k dispozici některý dokument, kde je téma prevence sociálně patologických jevů zakomponováno, tak je především školní řád, kdy 26,5 % má ve školním řádě zakomponovanou digitální osvětu a 20,5 % má digitální osvětu zakomponovanou v samostatném dokumentu s názvem prevence sociálně patologických jevů. Tato dílčí výzkumná otázka byla také potvrzena obsahovou analýzou školních řádů a dokumentu prevence sociálně patologických jevů. Výsledky ukazují, že kategorie digitální prevence, šikany a kyberšikany je zastoupena v dokumentech z 50%. Kategorie sociálně patologických jevů a kategorie diskriminace je v dokumentech zastoupena z 90 %. Kategorie prevence drogové závislosti je zastoupena v dokumentech z 80 %, v poměru 30 % v školních řádech a 50 % v prevenci sociálně patologických jevů. Prevence vandalismu a kriminality a kategorie virtuální závislosti se vyskytují v 60 % analyzovaných dokumentů. Preventivní činnosti se vyskytují u 10% školních řádů a u 20% prevence sociálně patologických jevů. Poslední kategorie primární prevence se vyskytla v 30 % školních řádů a 40 % prevence sociálně patologických jevů.

Z výzkumných zjištění vyplývá, že učitelé mateřských škol mají k dispozici rozsáhlou řadu digitálních technologií, většina je ovšem nevyužívá při vzdělávání a nezařazuje je do činností, které by vedly k podpoře rozvoje rizikového chování nejen v prostředí internetu.

Učitelé mají také dojem, že v této oblasti nejsou dostatečně proškoleni, což je jeden z důvodů, proč technologie nevyužívají. Spíše technologie využívají učitelky do 30 let věku, ale je i řada respondentů staršího věku, která technologie využívá.

V souhrnu se výzkumu účastnili respondenti všech věkových kategorií od 18 let a více. Genderové složení respondentů bylo 215 žen a 3 muži, tato informace není překvapující vzhledem k tomu, že v mateřských školách je zastoupení především žen. Délka praxe zúčastněných respondentů byla také různorodá, převládala délka od 6-12 let. Většina respondentů má v mateřské škole možnost práce s digitálními i technologiemi, ukázalo se, že nejčastěji s notebookem, televizí a interaktivní tabulí, využívají tyto i jiné digitální technologie pro svou práci, ale také pro práci s dětmi. Nejčastěji využívají televizi a interaktivní tabuli při vzdělávání, jako zpestření výuky, dne. Zájem o digitální prevenci učitelé mají, ale bylo by vhodné klást důraz na větší vzdělávání, např. formou dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Znalost o preventivních programech nabízené ve výzkumné části, k vzdělávání a eliminaci rizik v prostředí internetu formou digitální prevence učitelé příliš neznají a nevyužívají při

vzdělávání. Uchopené toto téma mají převážně učitelé ve školních řádech, ovšem jen malou zmínkou. Z výzkumu také vyplynulo, že zakomponování prevence rizikového chování, není z velké části v žádných dokumentech, které škola má k dispozici.

8.3 Diskuse

Výzkumů, které se týkají, prevence rizikového chování v prostředí internetu u předškolních dětí není mnoho. Toto téma obsahuje rychle se měnící a vypovídající se hodnoty, tedy to co je nyní aktuální, za krátký čas může ztratit smysl. Děti předškolního věku, převážně neovládají čtení a psaní, domnívám se tedy, že výzkumy na děti v tomto věku nejsou prováděny právě z tohoto hlediska. Přesto se domnívám, že je nutné se této problematice věnovat, vzhledem k schopnostem, znalostem a zkušenostem, které dnešní předškolní děti ovládají a znají v oblastech digitálních technologií.

Zřejmě nejaktuálnější a značně rozsáhlý výzkum, který se dotýká výzkumu, který je představen v diplomové práci je výzkum společnosti O2 s Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci s názvem České děti v kybersvětě, který proběhl v roce 2019. Výzkumu se účastnilo 27 177 respondentů od 7-17 let, výzkum je zpracován v podkapitole 5.1.6. této diplomové práce. Jedná část výzkumu, se zaměřila, na rizikové chování v online prostředí, kdy výzkum prokázal, že více než 43 % dotázaných dětí a mladistvých zažilo prostřednictvím internetu a sociálních sítí některý z druhu kyberagrese, kyberstalkingu, kyberšikany, atd. V tomto výzkumu se prokázalo, že více než 70 % dětí dorazilo na fyzickou schůzku s člověkem, kterého nikdy předtím neviděli, ale znali ho jen z prostředí internetu. Z tohoto výzkumu jsem vycházel při vytváření hlavní výzkumné otázky, která se zaměřuje na zjištění, jak moc je prevence rizikového chování prováděna již v raném stupni vzdělání.

Dalším z výzkumu je mezinárodní výzkum, který se zaměřil na Českou republiku. Výzkum EU Kids Online IV, je interdisciplinární výzkumný tým pro internet a společnost sídlící na Masarykově univerzitě v Brně v České republice. Ve výzkumné zprávě najdeme základní zjištění o dětech ve vztahu k používání internetu a online aktivitám s potenciálními online riziky. Výzkum prokázal, že hlavní způsob připojení k internetu se z 84 % uskutečňuje přes mobilní telefon. V používání internetu a přístupu k informacím, se prokázalo, že s narůstajícím věkem dětí věnují více času online aktivitám, ale také jsou děti více

kompetentní při zvládnání možných rizik. Mladší děti více hledají zábavu v prostředí internetu, ve výzkumu se také ukázalo, že negativní zkušenost v prostředí internetu měly dívky častěji než chlapci.

8.4 Limity výzkumu

Při realizaci výzkumu, získávání a zpracování dat se objevily, některé oblasti, překážky, které mohou být vnímány jako možné limity výzkumu.

Limit ze strany výzkumníka, který vnímám je vedení ke kvalitnímu zpracování práce, které bylo ovlivněno řadou faktorů, jako jsou motivace, zájem o danou problematiku, aktuální zdravotní stav, atd. Výzkumník je také ovlivněn aktuální náladou a naladěním, což se může podílet na samotném výzkumu.

Jedním z limitů, který byl ovlivněn pandemií COVID-19, je limit, který předkládá, že nebylo možné dát dotazník papírovou formou, vzhledem k uzavření škol a k situaci ohledně zákazu scházení osob. Pokud by byl dotazník předán v tištěné podobě, je zde možnost relevantnějších výsledků, vzhledem k většímu počtu respondentů.

Dalším limitem byla změna druhé doplňující výzkumné metody, která měla proběhnout strukturovaným pozorováním a byla nahrazena kvantitativní obsahovou analýzou textu. Změna byla z důvodu pandemie Covid-19, kdy těsně před provedením výzkumu strukturovaným pozorováním byli uzavřeny vládou České republiky mateřské školy, a z tohoto důvodu nemohl být výzkum proveden. Po společném zvážení a komunikaci s vedoucím práce, jsme se shodli na obsahové analýze textu, jako doplňující výzkumné metodě.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo zmapovat možnosti prevence rizikového chování v prostředí internetu u dětí předškolního věku. Práce je rozdělena na dvě části na část teoretickou a praktickou.

Teoretická část práce objasnila problematiku rizikového chování v prostředí internetu u dětí předškolního věku. První kapitola práce, představila poznatky, v kterých byli vysvětleny témata týkající se preprimárního vzdělávání, mezinárodní klasifikace, vývoje předškolního dítěte a kurikula preprimárního vzdělávání v České republice. Druhá kapitola se zabývala tématem digitálních technologií a představením jednotlivých typů technologií. Kapitola se také vyjádřila k tématu internetu a objasnila sociální sítě a jejich druhy.

Třetí kapitola se zaměřila na předškolní dítě a jeho působení v prostředí internetu, kapitola se skládá ze dvou podkapitol a každá z podkapitol se zaměřila na jiné věkové rozmezí a vhodné aplikace pro děti. Čtvrtá kapitola představila rizika a prevenci spojenou s danou problematikou. Poslední kapitola teoretické části práce představila výzkumy a programy vhodné pro děti předškolního věku a jejich využití v praxi.

V praktické části práce byl proveden kvantitativní výzkum, který byl proveden dotazníkovým šetřením a doplňující výzkumnou metodou, kterou byla v této práci obsahová analýza textu. Jednalo se o analýzu vybraných školních řádů a dokumentu týkající se prevence sociálně patologických jevů.

Výzkum měl stanovené čtyři hypotézy, tři z hypotéz byli prostřednictvím dotazníkového šetření a obsahové analýzy potvrzeny a jedna hypotéza potvrzena nebyla. V závěru práce byli zpracovány výsledky výzkumného šetření a ověřena míra hypotéz. Také byli v závěru výzkumu představeny limity výzkumu, s kterými jsem se během výzkumného šetření setkala.

Během psaní diplomové práce jsem se seznámila a vzdělala v dané oblasti a problematice. Poznala jsem nové projekty, programy a výzkumy. Na využívání preventivních programů při vzdělávání jsem nahlédla z jiných úhlů pohledu, než doposud. Celkově mne práce navedla k myšlence používat více digitální technologie k eliminaci rizik v prostředí internetu a aplikovat v mateřské škole prevenci. Do své praxe plánuji v rozumné míře zavádět více a kontinuálně preventivní programy. Vytyčené cíle práce se podařilo naplnit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Bártík, P., & Milovský, M. (ed.), a kol. (2010). *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Sdružení SCAN.
- Burdová, E. (2014). *Bezpečně na internetu*. Praha: Středočeský kraj ve spolupráci se Vzdělávacím institutem Středočeského kraje.
- Dandová, E., & Splavcová, H. (2018). *Výběr ze školské legislativy*. Praha: RAABE.
- Dočekal, D., Müller, J., Harris, A., & Heger, L. (2019). *Dítě v síti: manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha: Mladá fronta.
- E-Bezpečí*. (2020). Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci.
- Esnault, L. (2008). *Web-based education and pedagogical technologies: solutions for learning applications*. Hershey: IGI Publishing.
- Gavora, P. (2000). *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido.
- Holzman, O. (2020). CzechCrunch. Online magazín. *Facebook po světě používá každý měsíc 2,5 miliardy lidí. V Česku už je to více než polovina populace*. Dostupné z <https://www.czechcrunch.cz/2020/02/facebook-po-svete-pouzivakazdy-mesic-25-miliardy-lidi-v-cesku-uz-je-to-vice-nez-polovina-populace/>
- Hulanová, L. (2012). *Internetová kriminalita páchaná na dětech*. Praha: Triton.
- Kalaš, I. (2013). *Premeny školy v digitálnom veku*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo - Mladé letá.
- Kopecký, K. (2015). *České děti a Facebook*. Pedagogická fakulta Olomouc: Centrum prevence rizikové virtuální komunikace. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/veda-a-vyzkum/ceske-deti-na-facebooku-2015>
- Kopecký, K., & Szotkowski, R. (2018). *Rodič a rodičovství v digitální éře (výzkumná zpráva)*. Pedagogická fakulta Olomouc: Centrum prevence rizikové virtuální komunikace. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/107-rodic-a-rodicovstvi-v-digitalni-ere-2018/file>

- Kopecký, K., & Szotkowski, R. (2019). *České děti v kybersvětě. (výzkumná zpráva)*. Pedagogická fakulta Olomouc: Centrum prevence rizikové virtuální komunikace. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/117-ceske-deti-v-kybersvete/file>
- Kopecký, K., Krejčí, V., & Szotkowski, R. (2013). *Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu*. Pedagogická fakulta Olomouc: Centrum prevence rizikové virtuální komunikace. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/58-nebezpeci-internetove-komunikace-iv-2012-2013/file>
- Krejčí, V., & Kopecký, K. (2010). *Nebezpečí elektronické komunikace I*. Pedagogická fakulta Olomouc: Centrum prevence rizikové virtuální komunikace. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/1-nebezpeci-elektronicke-komunikace-1-2009-2010/file>
- Majerčíková, J., Kasáčová, B., & Kočvarová, I. (2015). *Předškolní edukace a dítě: výzvy pro pedagogickou teorii a výzkum*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií.
- Matějček, Z. (2013). *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál.
- Neumajer, O., Rohlíková, L., & Zounek J. (2015). *Učíme se s tabletem. Využití mobilních technologií ve vzdělávání*. Praha: Wolters Kluwer
- Oprailová, E. (2016). *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada.
- Pavlas Martanová, V., a kol. (2012). *Standardy odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence rizikového chování*. Praha: TOGGA.
- Pavlíček, A. (2010). *Nová média a sociální síť*. Praha: Oeconomica.
- Průcha, J. a kol. (2016). *Předškolní dítě a svět vzdělávání. Přehled teorie, praxe a výzkumných poznatků*. Praha: Wolters Kluwer.
- Průcha, J., Walterová, E., & Mareš, J. (2013). *Pedagogický slovník*. Praha: Grada.
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. (2018). Praha: MŠMT. Dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/ramcovyvzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani-od-1-1>
- Raubíř Ralf a internet*. (2018). Praha: Albatros Media.

Rogers, V. (2011). *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál

Sedláková, R. (2014). *Výzkum médií: nejvyužívanější metody a techniky*. Praha: Grada

Severinová, J. & Korcová, S. (2020a). *TIO a reklama*. Metodický portál. Dostupné z <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/p/22569/TIO-A-REKLAMA.html/?rate=5>

Severinová, J. & Korcová, S. (2020b). *TIO a Robosvět*. Metodický portál. Dostupné z <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/22519/TIO-A-ROBOSVET.html/>

Severinová, J. & Korcová, S. (2020c). *TIO a signál*. Metodický portál. Dostupné z <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/p/22520/TIO-A-SIGNAL.html/>

Severinová, J. & Korcová, S. (2020d). *TIO a mobil*. Metodický portál. Dostupné z <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/22521/TIO-A-MOBIL.html/>

Severinová, J. & Korcová, S. (2020e). *TIO a počítač*. Metodický portál. Dostupné z <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/p/22522/TIO-A-POCITAC.html/>

Severinová, J. & Korcová, S. (2020f). *Projekt TIO – metodický materiál k podpoře rozvoje digitální gramotnosti v předškolním a primárním vzdělávání*. Metodický portál. Dostupné z <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/22514/PROJEKT-TIO---METODICKY-MATERIAL-K-PODPORE-ROZVOJE-DIGITALNI-GRAMOTNOSTI-V-PREDSKOLNIM-A-PRIMARNIM-VZDELAVANI-UVOD.html/>

Severinová, J. & Korcová, S. (2020g). *TIO a síť*. Metodický portál. Dostupné z <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/22523/TIO-A-SITE.html/>

Severinová, J. & Korcová, S. (2020h). *TIO a aplikace*. Metodický portál. Dostupné z <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/22539/TIO-A-APLIKACE.html/>

Syslová, Z. (2015). *Jak úspěšně řídit mateřskou školu*. Praha: Wolters Kluwer.

Ševčíková, A. a kol. (2014). *Děti a dospívající online. Vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada.

Vágnerová, M. (2012). *Vývojová psychologie. Dětství a dospívání*. Praha: Univerzita Karlova v Praze.

Vlčková, I. (2012). *Využití počítače ve výuce*. Liberec: Technická univerzita v Liberci.

Zákon č. 561/2004 Sb., zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). (2014). Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

PSPJ	Prevence sociálně patologických jevů
Např.	Například
Atd.	A tak dále
Aj.	A jiní
Tj.	To je
s.	strana
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural (Organizace Spojených národů pro vědu a kulturu)
ISCED	International Standard Clasiffication of Education (Mezinárodní klasifikace pro vzdělávací programy)
RVP PV	Rámcový vzdělávací plán předškolního vzdělávání

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Délka praxe v mateřské škole.	55
Obrázek 2: Věkové složení respondentů.	56
Obrázek 3: Máte v mateřské škole možnost práce s digitálními technologiemi?.....	57
Obrázek 4: Pracujete s digitálními technologiemi při práci s dětmi během dne, s kterými?	58
Obrázek 5: Je pro vás důležité zapojit prevenci rizikového chování v prostředí internetu u předškolních dětí do vzdělávání?.....	59
Obrázek 6: Zajímá vás prevence rizikového chování v prostředí internetu?.....	61
Obrázek 7: Které z následujících preventivních programů zaměřených na digitální technologie a prostředí internetu znáte?	62
Obrázek 8: Využíváte v mateřské škole preventivní programy, zaměřené na digitální technologie, jaké?	64
Obrázek 9: Zapojili byste preventivní programy do vzdělávání v mateřských školách pravidelně, pokud byste byli v tomto směru odborně proškoleni?	65
Obrázek 10: Máte ve své mateřské škole školní preventivní program sociálně patologických jevů a v něm zapojenou digitální prevenci?.....	67
Obrázek 11: Máte v jiném dokumentu zakomponovanou prevenci sociálně patologických jevů? V jakém dokumentu.	68
Obrázek 12: Máte ve svém školním vzdělávacím programu zakomponovanou digitální osvětu a prevenci?.....	69
Obrázek 13: Máte ve svém třídním vzdělávacím programu zakomponovanou digitální osvětu a prevenci?	70

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Přehled odpovědí na otázku 1: <i>Pohlaví</i>	54
Tabulka 2: Přehled odpovědí na otázku 2: <i>Délka praxe v mateřské škole</i>	54
Tabulka 3: Přehled odpovědí na otázku 3: <i>Věk</i>	55
Tabulka 4: Přehled odpovědí na otázku 4: <i>Máte v mateřské škole možnost práce s digitálními technologiemi?</i>	56
Tabulka 5: Přehled odpovědí na otázku 5: <i>Pracujete s digitálními technologiemi při práci s dětmi během dne, s kterými?</i>	58
Tabulka 6: Přehled odpovědí na otázku 6: <i>Je pro vás důležité zapojit prevenci rizikového chování v prostředí internetu u předškolních dětí do vzdělávání?</i>	59
Tabulka 7: Přehled odpovědí na otázku 7: <i>Zajímá vás prevence rizikového chování v prostředí internetu?</i>	61
Tabulka 8: Přehled odpovědí na otázku 8: <i>Které z následujících preventivních programů zaměřených na digitální technologie a prostředí internetu znáte?</i>	62
Tabulka 9: Přehled odpovědí na otázku 9: <i>Znáte jiné preventivní programy zaměřené na digitální technologie a předškolní děti, jaké?</i>	63
Tabulka 10: Přehled odpovědí na otázku 10: <i>Využíváte v mateřské škole preventivní program, zaměřené na digitální technologie, jaké?</i>	64
Tabulka 11: Přehled odpovědí na otázku 11: <i>Zapojili byste preventivní programy do vzdělávání v mateřských školách pravidelně, pokud byste byli v tomto směru odborně proškoleni?</i>	65
Tabulka 12: Přehled odpovědí na otázku 12: <i>Máte ve své mateřské škole školní preventivní program sociálně patologických jevů a v něm zapojenou digitální prevenci?</i>	67
Tabulka 13: Přehled odpovědí na otázku 13: <i>Máte v jiném dokumentu zakomponovanou prevenci sociálně patologických jevů? V jakém dokumentu</i>	68
Tabulka 14: Přehled odpovědí na otázku 14: <i>Máte ve svém školním vzdělávacím programu zakomponovanou digitální osvětu a prevenci?</i>	69
Tabulka 15: Přehled odpovědí na otázku 15: <i>Máte ve svém třídním vzdělávacím programu zakomponovanou digitální osvětu a prevenci?</i>	70
Tabulka 16: Kategorizace.	72
Tabulka 17: Kontingenční tabulka k hypotéze č. 2	78
Tabulka 18: Kontingenční tabulka k hypotéze č. 3 a k hypotéze č. 4	79

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: <i>Digitální prevence.</i>	72
Graf 2: <i>Šikana, kyberšikana.</i>	73
Graf 3: <i>Sociálně patologické jevy</i>	74
Graf 4: <i>Diskriminace.</i>	74
Graf 5: <i>Prevence drogové závislosti.</i>	75
Graf 6: <i>Prevence vandalismu a kriminality.</i>	75
Graf 7: <i>Virtuální závislosti.</i>	76
Graf 8: <i>Preventivní činnosti.</i>	76
Graf 9: <i>Primární prevence.</i>	77

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

Příloha P II: Doplnkový materiál projektu TIO – komiks k tématu TIO a mobil

Příloha P III: Doplnkový materiál projektu TIO a robosvět – najdi 10 rozdílů

Příloha IV: Doplnkový materiál k projektu E-bezpečí

Příloha V: Preventivní program Raubíř Ralf a internet

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

1. Vaše pohlaví.

- Žena
- Muž

2. Délka praxe v mateřské škole.

- 0 – 6 let
- 6 – 12 let
- 12 – 20 let
- Více než 20 let

3. Věk.

- 18 – 25
- 26 – 30
- 30 – 40
- 40 – 60
- Více než 60

4. Máte v mateřské škole možnost práce s digitálními technologiemi?

(vyberte jednu nebo více možností)

- Televize
- Počítač
- Notebook
- Interaktivní tabule
- Tablet
- Projektor
- Jiná...
- Žádné

5. Pracujete s digitálními technologiemi při práci s dětmi během dne, s kterými?

(vyberte jednu nebo více odpovědí)

- Televize
- Počítač
- Notebook
- Interaktivní tabule
- Tablet
- Projektor
- Jiná...

- Žádné
- 6. Je pro vás důležité zapojit prevencí rizikového chování v prostředí internetu u předškolních dětí do vzdělávání?**
- Ano
  - Ne
  - Nevím
- 7. Zajímá vás prevence rizikového chování v prostředí internetu?**
- Ano
  - Ne
  - Nevím
- 8. Které z následujících preventivních programů zaměřených na digitální technologie a prostředí internetu znáte? (vyberte jednu nebo více odpovědí)**
- Projekt TIO
  - Projekt E-bezpečí
  - Raubíř Ralf a internet
  - Žádný
  - Jiná...
- 9. Znáte jiné preventivní programy zaměřené na digitální technologie a předškolní děti, jaké? (nepovinná otázka)**
- 10. Využíváte v mateřské škole preventivní programy, zaměřené na digitální technologie, jaké? (vyberte jednu nebo více odpovědí)**
- Projekt TIO
  - Projekt E-bezpečí
  - Raubíř Ralf a internet
  - Nevyužíváme
  - Jiná...
- 11. Zapojili byste preventivní programy do vzdělávání v mateřských školách pravidelně, pokud byste byli v tomto směru odborně proškoleni?**
- Ano
  - Ne
  - Nevím
- 12. Máte ve své mateřské škole školní preventivní program sociálně patologických jevů a v něm zapojenou digitální prevenci?**
- Ano máme preventivní program a v něm zakomponovanou digitální prevenci

- Ano máme preventivní program bez digitální prevence
- Ne nemáme preventivní program
- Nevím

13. Máte v jiném školním dokumentu zakomponovanou prevenci sociálně patologických jevů? V jakém dokumentu.

- Školní řád
- Samostatný dokument
- Nemáme
- Nevím
- Jiná...

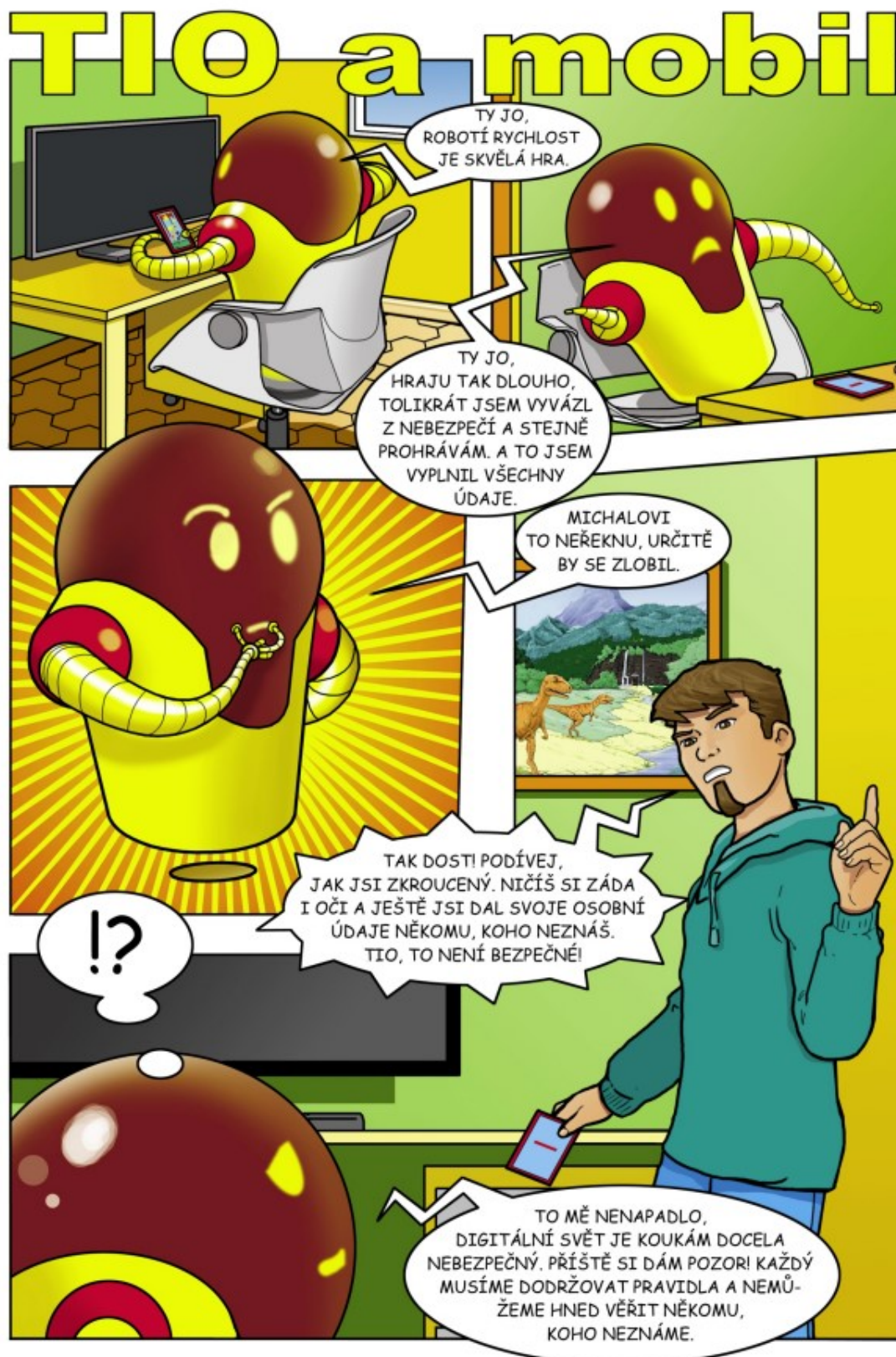
14. Mate ve svém školním vzdělávacím programu zakomponovanou digitální osvětu a prevenci?

- Ano
- Ne
- Nevím

15. Mate ve svém třídním vzdělávacím programu zakomponovanou digitální osvětu a prevenci?

- Ano
- Ne
- Nevím

PŘÍLOHA P II: DOPLŇKOVÝ MATERIÁL PROJEKTU TIO –
KOMIKS K TÉMATU TIO A MOBIL

PŘÍLOHA III: DOPLŇKOVÝ MATERIÁL PROJEKTU TIO A ROBOSVĚT – NAJDI 10 ROZDÍLŮ

KYBERŠIKANNA

Projevy kyberšikany s příklady

Kyberšikana se může projevovat různým způsobem. Kyberútoky mohou být realizovány dlouhodobě i krátkodobě, s rozdílnou intenzitou a s využitím velkého množství nástrojů. Útočník při napadání ostatních velmi často kombinuje více typů útoků.

Fyzické napadení obětí spojené s natáčením videozáznamu

U uvedeného typu útoku dojde k fyzickému násilí na oběti, které si původci kyberšikany pro své pobavení zaznamenají pomocí mobilního telefonu a nahrávku dále šíří (např. prostřednictvím serveru YouTube, pomocí MMS zpráv apod.). Jde tedy o spojení kyberšikany s tradiční šikanou. Toto jednání patří mezi netypičtější formy kyberšikany.

Variantu tohoto jevu představuje nečekané fyzické napadení osob spojené s nahráváním na mobilní telefon nebo kameru. Jedná se o tzv. **happy slapping**. Útočník se baví reakcí oběti (překvapení, strach, údiv, zděšení). Získané video poté publikuje na internetu. Happy slapping může končit i smrtí oběti.

Dvojice mladíků si vyhlédla hocha čekajícího na autobusové zastávce. Jeden z nich k němu přiběhl a „vrazil“ mu facku. Druhý mladík celou situaci, včetně překvapené reakce hocha, nahrával na svůj mobilní telefon. Nahrávku poté zveřejnil na stránkách YouTube.

Pomlouvání s využitím internetu a mobilních telefonů

Útočník se snaží poškodit pověst oběti a narušit její vztahy s přáteli/rodiči tím, že o ní zveřejňuje nepravdivé informace (pomluvy).

Robert vytvořil internetové stránky s názvem „Nesnášime Tomáše Černého“. Na stránky umísťoval jeho karikatury, pomluvy, výmysly a vtipy o Tomášovi. Na existenci stránek upozornil většinu svých kamarádů.

Vyvedení obětí z rovnováhy spojené s natáčením videozáznamu

Útočník se snaží vyprovokovat oběť k reakci, kterou pak nahrává. Nahrávku může zneužít např. k vydírání oběti nebo ji pro pobavení sebe a svého okolí může umístit na internet. Oběťmi podobných útoků jsou často učitelé.

Dva žáci 9. třídy Marek a Libor se snažili během hodiny vyprovokovat učitelku češtiny Marii K. (pokřikovali na ni, narušovali hodinu, nadávali jí apod.). Když učitelka situaci nezvládla, tajně ji natočili mobilním telefonem a záznam umístiti na YouTube. Nahrávku zhlédlo přes 70 000 uživatelů. Učitelka se o její existenci dozvěděla, až když se na ni přišli zeptat rozčílení rodiče.

Odhalování cizích tajemství

Útočník zná intimní či ztrapňující informace o oběti (intimní fotografie, důvěrné informace apod.), které může zveřejnit prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu. Odhalování může být spojeno s vydíráním oběti. Útočník také může svou oběť zmanipulovat, pod záminkou z ní vytlákat její tajemství a ta potom zveřejnit.

Jana a Honza se spolu rozešli. V době, kdy spolu chodili, poslala Jana Honzovi na mobil svou intimní fotografii. Po rozchodu se Honza chtěl Janě pomstít, a proto zveřejnil její intimní fotografii na internetu.

Provokování a napadání uživatelů v diskuzních fórech

Jedná se o tzv. **flaming** a **trolling**. Jsou to online útoky pomocí elektronických zpráv s urážlivým a vulgárním obsahem, které mají za úkol oběť provokovat a vtáhnout ji do podobného způsobu komunikace, nebo ji z komunikace vyřadit. Někteří uživatelé (trollové) také tzv. „tapetují“ diskuzní fóra (donekonečna vkládají do diskuze stejný text).

Petr se nudil a brouzdal internetem, až narazil na diskusi zaměřenou na počítačové hry. Pro pobavení začal do diskuzního fóra psát urážlivé zprávy o ostatních diskutujících, popíchoval je proti sobě, útočil na ně. Nezajímalo ho téma diskuze, chtěl se jen pobavit na úkor ostatních, proto zaplavil diskuzní fórum nesmysly a nadávkami.

Vydírání s pomocí informačních a komunikačních technologií

Útočník využívá mobilní telefon nebo počítač s připojením k internetu k vydírání oběti, čímž se snaží dosáhnout svých záměrů (např. v rámci SMS, diskuzních fór, chatu, pomocí e-mailu).

Zbyněk chodil s Katkou. Danovi se ale Katka také líbila, a tak začal Zbyněkovi posílat výhružné SMSky a e-maily. Hrozil, že pokud se s Katkou nerozejde, vyřídí si to s ním ručně.

PŘÍLOHA V: PREVENTIVNÍ PROGRAM RAUBÍŘ RALF A INTERNET

„Ralfe, rychle!“ zvolala Vanilopka. „Za ním!“

Jakmile vykročili, uzavřely se kolem nich zvláštní průhledné kapsle a vystřelily je do neznáma. V průhledných kabinkách prosvištěli Ralf s Vanilopkou závratnou rychlostí do světa internetu.

Internet byl tak obrovský! Aby nezabloudili, museli se někoho zeptat na cestu. Ještě štěstí, že narazili na vyhledávač Vševěd, který je nasměroval k eBayi.

